

ESTEETTISEN OPPIMISYMPÄRISTÖN MERKITYS

Liina-Maaria Lönnroth

Ammatillisen opettajankoulutuksen
kehittämishanke
Toukokuu 2014
Ammatillinen opettajakorkeakoulu
Tampereen ammattikorkeakoulu

TIIVISTELMÄ

Tampereen ammattikorkeakoulu
Ammatillinen opettajakorkeakoulu

Liina-Maaria Lönnroth

Esteettisen oppimisympäristön merkitys

Opettajankoulutuksen kehittämishanke 59 sivua, josta liitteitä 19 sivua.

Toukokuu 2014

Tarkastelen kehittämishankkeessa esteettisen oppimisympäristön merkitystä. Tarkastelen aihetta estetiikan filosofian, oppimisympäristön, vuorovaikutuksen ja värien vaikutuksen kautta. Lisäksi havainnoin oppimisympäristöä steinerpedagogiikan ja neurolingvistisen ohjelmoinnin eli NLP:n kautta. Steinerpedagogiikka on valittu yhdeksi tarkastelukohteeksi, koska pedagogiikan metodeihin sisältyy esteettinen oppimisympäristö kattavasti. Kehittämishankkeen liitteenä on kuvaesitys *Kuvia oppimisympäristöistä*, jossa esitän havainnollisia esimerkkejä hyvistä esteettisistä oppimisympäristöistä.

Kehittämishankkeen tavoitteena on lisätä tietoa ja ymmärrystä aiheesta. Kokoan yhteenvedossa keskeiset päätelmät ja arvioin hankkeen luotettavuutta, jonka totean perustuvan tieteellisiin perusteisiin valitun lähdekirjallisuuden laatuun, asiantuntemukseen ja monipuolisuuteen. Kehittämishankkeen tuloksia voidaan hyödyntää taustatietona koulurakennusten ja oppimisympäristöjen suunnittelussa.

Asiasanat: oppimisympäristö, estetiikka, esteettinen, vuorovaikutus, väri

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	4
1.1 Käsitteet	4
1.2 Menetelmät	6
1.3 Viitekehys	7
2. ESTEETTISYYDEN FILOSOFIAA.....	9
2.1 von Goethe.....	9
2.2. Steiner	11
2.2.1 Filosofiaa	11
2.2.2 Estetiikka ja aistit.....	12
2.2.3 Tuotanto	14
2.3 Merleau-Ponty	15
3 OPPIMISYMPÄRISTÖ	16
3.1 Oppimisympäristön vaikutus	16
3.2 Koulujen arkkitehtuurista	18
3.3 Steinerpedagogiikka	19
3.4 Neurolingvistinen ohjelmointi	21
3.5 Häiriötön näkökulmia	22
3.6 Uudet ratkaisut ja näkemykset.....	23
4 VUOROVAIKUTUS	26
4.1 Oppimiskokemukset	26
4.2 Oppitunnin avaaminen kokemuksille	27
5 VÄRIT	29
5.1 Värien merkitys ja suunnittelu.....	29
5.2 Värien vaikutuksia	30
6 POHDINTA	34
LÄHTEET.....	36
LIITEET	40
Liite: Kuvia oppimisympäristöistä	40

1 Johdanto

Kehittämishanke käsittelee esteettisen oppimisympäristön merkitystä. Tavoitteenani on lisätä aiheesta tietoa ja ymmärrystä. Kehittämishankkeen tuloksena syntyvää materiaalia, tekstiä ja liitteenä olevia valokuvia voi käyttää esteettisten oppimisympäristöjen kehittämisessä ja suunnittelussa. Pohdin aihetta esteettisen oppimisympäristön merkityksen näkökulmasta: estetiikan filosofian, oppimisympäristön, vuorovaikutuksen ja värien vaikutuksen kautta. Tarkastelen aihetta myös steinerpedagogisen ja neurolingvistisen ohjelmoinnin eli NLP:n näkökulmasta. Kehittämishankkeen lopussa on laaja valokuvaliite, jossa esitän esimerkkejä hyvistä esteettisistä oppimisympäristöistä.

1.1 Käsitteet

Estetiikka tieteenä on osa käytännöllistä filosofiaa. Estetiikka on kauneutta ja taidetta tutkiva tiede, joka selvittää esteettisiä ilmiöitä mm. kauneuskokemusta, taiteen luonnetta ja merkitystä. (Rekiaro & Rekiaro & Nurmi 2007, 98; *Nyky-suomen käyttötieto* 1999, 76.) Estetiikka-sana tulee latinan *aesthetica* ja kreikan *aisthetikos* -sanoista, joiden merkitykset ovat *havaitseva* ja *merkitsevä*. (*Nyky-suomen käyttötieto* 1999, 76.) Estetiikka tieteenä käsittelee taiteeseen ja kauneuteen liittyviä kysymyksiä, esteettistä elämystä sekä taidekriitikin olemusta ja tehtävää.

Estetiikka tarkoittaa: taiteellisten arvojen ja taiteen tutkimusta sekä kauneusarvoja kokonaisuutena. (*Kielitoimiston sanakirja* 2006, 154.) Estetiikka pyrkii vastaamaan esimerkiksi seuraaviin kysymyksiin: Mitä on kauneus tai esteettinen elämys sekä millä perusteilla esteettisyyttä voidaan arvioida ja arvottaa? **Esteettinen tarkoittaa:** estetiikan mukainen, estetiikkaan kuuluva, kaunis, miellyttävä, taiteellinen, taidetta, taiteellisesti vaikuttava, taiteen olemusta koskeva. (Alhoniemi 1989, 23; *Kielitoimiston sanakirja* 2006, 154; *Nyky-suomen käyttötieto* 1999, 76; Tarmio & Tarmio 1988, 434.) Esteettinen on monin aistein havaittavaa kauneutta. Esimerkiksi ääninä musiikki antaa kauniin esteettisen elämyksen, kuten myös muodot näköaistin kautta havaittuna ja koskettamalla aistittuna. Myös materiaalin tuntu ja laatu vaikuttavat kokemisesta saatuun mielihyvään

ja esteettiseen elämykseen. Laajemmassa mielessä esteettinen voi olla jotain intuitiiviseen ja välittömään kokemiseen liittyvää. Esteettinen havainto synnyttää ihmisessä sisäisen tyydytyksen tunteen. (Alhoniemi 1989, 23; Itkonen 1999, 6–7; Itkonen 2002, 131; *Nyky-suomen käyttötieto* 1999, 76; Rekiaro & Rekiaro & Nurmi 2007, 98; Tarmio & Tarmio 1988, 434.)

Oppimisympäristö on opiskelun tapahtumapaikka kokonaisvaltaisena ympäristönä, jossa opitaan aktiivisesti, oppilaskeskeisesti ja sosiaalisen vuorovaikutteisesti. (*Opetussuunnitelma* 2013, 14–20.) ”Opimme kaikkialla ajasta ja paikasta ja myös iästä riippumatta. Tarvitsemme sopivan fyysisen ympäristön, joka tukee oppimisprosessia. Perinteisesti kyse on oppilaitoksesta rakennuksena ja siihen liittyvästä lähiympäristöstä. Rakennus itsessään voi hyvin suunniteltuna toimia oppimateriaalina ja tukea vahvasti oppimisprosessia. Oppilaitoksen lisäksi formaalin oppimisen paikkoina voivat toimia esimerkiksi kulttuurilaitokset, yritykset ja muu elinkeinoelämä tai vaikkapa lähiluonto. Mahdollisuuksia on lähes rajattomasti.” (*Oppimisympäristöjen kehittäminen* 2013.)

Oppimisympäristön esteettisyyteen vaikuttaa tilan muoto, visuaaliset ärsykkeet, valaistus, värien käyttö ja ääniympäristö sekä teknologia. Näin ollen oppimisympäristö muodostuu tilan koosta, tilan muodosta, istumajärjestyksestä suhteessa opettajaan, kiinteästä tai muunneltavista kalustuksesta, teknologiasta sekä sen sijoittelusta ja saatavuudesta, valaistuksesta vertautuen luonnon- ja keinovaloon sekä valon intensiteettiin. Oppimisympäristöön vaikuttaa myös, onko tila kuuma vai viileä, millainen on värimaailma, hallitsevatko vaaleat vai tummat värit, myös monivärikuviot, melutaso, sen kesto ja intensiteetti vaikuttavat oppimistilaan. Sosiaalisena tila on toimintotilaa, ilmapiiri- ja tunnetilaa, kommunikatiivista tilaa sekä kontrolli- ja persoonallista tilaa. (Askovaara & Maunonen-Eskelinen 2013; Hillilä & Räihä 2009, 127–143; Manninen ym. 2007 19–24; Rekiaro & Rekiaro & Nurmi ym. 2007, 406, 409; *Opetussuunnitelma* 2013, 14–20; Sillander & Ryymin & Mantila 2012, 49, 51.)

Kehittämishankkeessa esteettisellä oppimisympäristöllä tarkoitetaan kaunista taiteellisuuden pyrkivää monipuolista opiskelutilaa tai ympäristöä, jossa opitaan ja opiskellaan. Käsitteillä estetiikka ja esteettinen tarkoitetaan kauneuden kokemista ja astimista. Esteettisyys on monin aistein havaittavaa kauneutta, joka muodostaa elämyksel-

lisyyttä oppimisympäristössä. Esteettisyys on taiteen, kauneuden, värien, muotojen, äänen, liikeaistin ja vuorovaikutuksen harmonian kokemista ja tiedostamista. Esteettisyys

on kokemuksellisuuden tuomista oppimisympäristöön, jolloin ympäristöstä tulee esteettinen oppimisympäristö.

Seuraavaksi esitän taulukon, jossa jäsenän havainnollisesti oppimisympäristön ja esteettisyyden käsitettä. Taulukko 1 *Oppimisympäristö ja esteettisyys* jäsentää käsitettä seuraavien otsikoiden alle: Koulu, Rakennus, Muoto, Tarkoitus, Tukee, Muut paikat, Esteettisyys.

TAULUKKO 1 OPPIMISYMPÄRISTÖ JA ESTEETTISYYS

Koulu	Rakennus	Muoto <small>(fyysisen olion ulkoisten piirteiden kokonaisuus (Kielitoimiston sanakirja 2006, 258.))</small>	Tarkoitus	Tukee	Muut paikat	Esteettisyys
Opiskelun tapahtumapaikka	Koulurakennukset	Rakennuksen arkkitehtuuri	Opettaa	Opettamista	Kirjasto, museo	Kauneus
Paikka	Sisätilat	Ulkoisen ympäristö	Oppia ja opiskella	Oppimista ja opiskelua	Luonto esim. metsäretki	Värien käyttö
Tila	Ulkotilat	Sisätilojen sisustus	Kasvattaa	Kasvatusta	Virtuaalinen ympäristö Ja teknologia koulun ulkopuolella	Valaistus
Toimintaympäristö	Lähiympäristö	Kalusteet, laitteet	Innostua	Itseohjautuvuutta	Etäopetus esim. videoluento	Ääniympäristö, melutaso
Kommunikointitila	Koko: suuri tai pieni tila	Värit	Oivaltaa	Aktiivisuutta	Koti	Materiaalien tuntu, ulkonäkö ja käytettävyys
Virtuaalinen oppimisaikaa sis. teknologian	Lämpöolosuhteet, neutraali, kuuma tai kylmä	Materiaalit	Turvallisuus	Vuorovaikutusta	Sosiaaliset suhteet	Kalusteiden muoto, ulkonäkö ja käytettävyys
		Tilan muoto	Mielekkyyys	Käytettävyyttä	Matkustaminen	Aistiminen
			Kokemuksellisuus	Aistimista		Harmonisuus
			Monipuolisuus	Luovuutta		Muoto

1.2 Menetelmät

Kehittämishanke on kvalitatiivinen eli laadullinen tutkielma. Kvalitatiivinen tutkimus etenee käytännön ilmiöistä ja havainnoista empiiriseen teoriaan. Empirismen mukaan kaikki tieto on peräisin aistikokemuksesta. Kvalitatiivisen tutkimuksen idea on kehittää todellisuutta vastaavasta aineistosta uutta teoriaa eli se on teoriaa generoiva menetelmä, josta syntyy hermeneuttinen kehä. Hermeneuttisella kehällä liikutaan datan ja teorian välillä. Tutkimuskohdetta käydään läpi aineistoa teemoitellen, jolloin siitä saatava ymmärrys syvenee. Kehää kiertäessä erottuu vähitellen tulkinta aineistossa olevasta ilmi

östä. Näin saadaan aikaan induktiivinen päättely (tunnetuista yksityisseikoista yleiseen päätelmään (*Nyky-suomen käyttötieto* 1996, 116.), jossa käsitteellistetään ja käsitteiden mukaan määritellään uusi tutkimusaineistosta nouseva teoria. Esteettisen oppimisympäristön kaltaisen tutkittavan ilmiön osalta laadullisen tutkimuksen tavoitteena on laadullisten tekijöiden ymmärtäminen, selittäminen ja soveltaminen tuloksena syntyvässä kehittämishankkeessa ja portfolioissa. Hankkeen kirjallinen osuus toteutetaan aineistolähtöisenä kvalitatiivisena analyysinä, jossa tarkastellaan aiheeseen liittyvää kirjallisuutta ja kirjoituksia. Lähdeaineisto on valittu kriittisesti. Aineiston valinnassa on painotettu tieteellistä kvaliteettia. Aineiston ymmärrystä syvennetään teemoitellen aineistoa lukujen ja kappaleiden otsikoiden mukaisesti. Kehittämishankkeen lopussa on pohdinta – diskurssio, jossa kerrataan tutkimustehtävä ja arvioidaan saavutettujen tulosten merkitystä, luotettavuutta ja käytettävyyttä. Näin ollen hermeneuttinen kehä sulkeutuu Pohdinta-luvun kautta. (Anttila 2006, 135–137; Hirsjärvi & Remes & Sajavaara 2007, 131–161, 218–219, 255–259; Vilkka & Airaksinen 2003, 46–47.)

1.3 Viitekehys

Kehittämishankkeen viitekehys eli konteksti esitetään graafisena kuviona. Kuviossa 1 otsikkona on kehittämishankkeen tutkimuskysymys. Tutkimushankkeen lukujen otsikot kiertävät kuviossa ikään kuin hermeneuttista kehää. Keskiössä on esteettisen oppimisympäristön merkitys, josta lähdekirjallisuuden avulla pyritään saamaan tietoa. Kehittämishanke rajautuu käsittelemään kuviossa esitettyjä asioita esteettisen oppimisympäristön merkityksen näkökulmasta.

KUVIO 1

TUTKIMUSTEHTÄVÄ: Esteettisen oppimisympäristön merkitys.

2 ESTEETTISYYDEN FILOSOFIAA

Tässä luvussa esittelen muutamien filosofien ajatuksia esteettisestä kokemuksesta ja kokemisesta. Filosofien ajatukset tukevat kehittämishankeen aihetta ja antavat sille historiallista pohjaa. Valitsin tarkasteluun kolme estetiikan historiaan vaikuttanutta ajattelijaa: von Goethen, Steinerin ja Merleau-Pontyn, joista Goethe on antanut jälkimäisten ajatteluun tärkeitä lähtökohtia. Steineriä käsittelen näistä ajatteliijoista laajimmin. Olin hyvin ilahtunut törmätessäni lähdekirjallisuutta etsiessäni Pirkko Holmbergin estetiikan kandidaatintutkielmaan ja pro gradu -tutkielmaan, joissa hän käsitteli näitä kaikkia ajatteliijoita oivaltavasti. Täten sain varmuutta valitsemieni filosofien ajattelun yhteensopivuudesta. Holmbergin tutkielmista sain hyvän ja kattavan lähteen muiden lähteiden ohelle.

Todellisuuden tavoitteluun on kaksi tietä: taiteellinen ja tieteellinen. ”Esim. tieteellinen kuvaus ja selitys pyörremyrskystä ei anna tuntumaa myrskyn välittömästä kokemuksesta. Taide (estetiikka) sen sijaan harjoittaa ja ilmaisee herkkyyttämme todellisuuden havaittavan moniaistisuuteen, jonka tajuamiseen tarvitaan myös tunnetta.” Tiede tavoittaa todellisuudesta ensisijaisesti määrällisen ja mitattavan puolen, taide laadullisen puolen. (Wilenius 1978, 41–42.)

2.1 von Goethe

Saksalainen Johann Wolfgang von Goethe (1749–1832) on maailmankirjallisuuden merkittävimpiä edustajia ja ajatteliijoita. Goethe oli aktiivinen monilla elämänalueilla, kuten kirjallisuuden, teatterin, kuvataiteiden, kasvitieteen, geologian, ilmatieteen ja optiikan alueilla. Goethe piti pääteoksenaan *Värioppia* (1810). (Holmberg 2011, 3–4; Jurvélius 1988, 92, 101.)

Goethen elämännäkemykseen ja estetiikkaan on vaikuttanut keskeisesti rosenkreutzilainen teosofinen perinne. (Rosenkreutzilaisuus on vuonna 1459 perustettu Ruusun ristin henkinen veljesliitto (Steiner 1907.), Teosofia on kaikkien uskontojen taustalla oleva yhteinen totuus (Valpola 2000, 1182.)). Goethen mukaan kaikki värit

vaikuttavat ihmisen sieluun. Goethe pyrki värikirjoituksissaan selittämään värin ja valon voimaa, joka vaikuttaa suoraan ihmisen aisteihin ja eettisyyteen. Värien kokeminen on tärkeää henkisellet ja sielulliselle kokemukselle, josta hän on puhunut myös värien henkis-eettisenä (eettinen on oikeaan tekoon ja pyrkimykseen kuuluva (Valpola 2000, 242.)) vaikuttavuutena. Väri on tieteellisesti mitattavissa värähtelyinä, joka kertoo mittalaitteiden toimivuudesta, mutta ei ilmennä värin laatua ja vaikutusta sieluun. Goethe sanoi itse, että hänen värioppiaan pitää tutkia maalaamalla itse. Hän keskittyy havainnoissaan ja teoreettisissa käsityksissään väreihin ja näkyviin aistiominaisuuksiin sekä ympäristön geologisiin ja biologisiin yksityiskohtiin. (Holmberg 2011, 3–4, 36, 67; Holmberg 2007, 1–3.)

Goethen Italian matka vuosina 1786–1788 oli merkittävä käännekohta hänen elämässään. Matkasta seurasi tärkeitä kehitysvaiheita hänen luonnontieteellisen tutkimusmetodinsa synnyssä. Goethen klassinen taidenäkemys ja keskeisimmät taideteoreettiset tekstit muotoutuivat heti Italian matkaa seuranneena aikana. Goethe lähestyy fenomenologista (filosofinen suuntaus, ilmiöiden tutkimusta (Rekiaro & Rekiaro & Nurmi 2008, 108. (selitetään tarkemmin 2.3 kohdassa)) ajattelua halutessaan tuoda esiin subjektin osuuden luonnontieteellisen tiedon muodostumisessa ja selkeyttää rajaa puhtaan havaintoempirian ja hengenkykyjen spekulatiivisen toiminnan välillä. (Holmberg 2011, 66.) Goethen ajattelua ei kuitenkaan voi suoraan pitää fenomenologisena, sillä Goethen luontokäsityksessä on selkeitä panteistisia (Jumala sisältyy maailmankaikkeuteen (*Nyky-suomen käyttötieto* 1999, 214.)) piirteitä. Nämä piirteet pyrkivät laajentamaan käsitystämme havainnosta tavoittaaksemme kokonaisvaltaisen ja ihanteellisen ymmärryksen luonnosta. (Holmberg 2011, 3–4, 36, 67; Holmberg 2007, 1–3; Huttunen 2005, 49; Itten, 83; Jurvélius 1988, 92, 101.)

Katsellessamme väriä tunnemme aina jotakin, totesi Goethe. Auringon valo jakaantuu väreihin, kuten Isaac Newton asian tutki. Goethe kutsui tätä Newtonin spektriä valospektriksi, joka oli hänestä vasta toinen puoli ilmiötä. Goethe piti pimeyttä yhtä tärkeänä valon värin synnyssä, joten toinen värin alkuilmiö on niin kutsuttu pimeysspektri, joka syntyy kun katsotaan prisman läpi kapeaa mustaa aluetta valkoisella pohjalla. Valospektrissä ilmenee additiivinen ja pimeysspektrissä subtraktiivinen värikoitus. Steiner laajensi myöhemmin Goethen värioppia erottamalla väriympyrästä näiden kahden alkuilmiön lisäksi loistevärit: punainen, sininen ja keltainen sekä niin

kutsutus kuvavärit: musta, valkoinen, vihreä ja persikka (kukka). Goethen värioppi on innoittanut monia filosofejia ja taiteilijoita. Käsittelen Steineria ja Merleau-Pontya seuraavissa kappaleissa, joissa tulen samalla tarkastelemaan lisää Goethen ajattelua. (Holmberg 2007, 9–16; Jurvélius 1988, 92–101.)

2.2 Steiner

Rudolf Steiner (1861–1925) oli tohtori, filosofi, kasvatustieteilijä, tiedemies, antroposofi (antroposofia, kreikaksi *viisaus ihmisestä* (Holmberg 2007.)), tiedon ja itsetuntemuksen tie, johon liittyvät filosofian, taiteen, tieteen ja uskonnon alueet (suomen antroposofinen liitto 2014.)). taiteilija sekä esteetikko ja 1900-luvun merkittävimpiä kulttuurivaikuttajia. Hän syntyi Itävallan keisarikunnassa Unkarin alueella ja opiskeli Wienin teknillisessä korkeakoulussa luonnontieteitä sekä Wienin yliopistossa filosofiaa. Opintonsa hän rahoitti yksityisopettajana. Opettajansa kuuluisan Goethe-tutkijan K. J. von Sohroerinin suosittamana hänet kutsuttiin Weimariin Goethen luonnontieteellisen tutkimuksen kokoajaksi ja toimittajaksi. Steiner oli saanut matemaattis-luonnontieteellisen koulutuksen, joten hän huomasi Goethen luonnontieteellisessä tuotannossa vaihtoehdon aikansa luonnontieteen matemaattis-mekanistisille ja epäorgaaniseen fysiikkaan perustuville perusoletuksille. Tämä innoitti Steineria muotoilemaan Goethen maailmankatsomukseen perustuvan tietoteorian. (Savelainen 2014, 153; Holmberg 2011, 63; Holmberg 2007, 1–5; Paalasmaa 2013; Paalasmaa 2009, 37, 43.)

2.2.1 Steinerin filosofiaa

Weimarin aikana Steiner väitteli filosofian tohtoriksi väitöskirjallaan *Totuus ja tiede* (1891), joka kuvaa tieteellisen toiminnan luonnetta aktiivisena luomistoimintana. Pääteoksessaan *Vapauden filosofiassa* (1894) hän jatkaa luontevasti ajattelijoiden: J. G. Fichten, I. H. Fichten, Schellingin, Hegelin ja Goethen hengentieteeseen suuntautuneita pyrkimyksiä. Steinerin ensimmäiset filosofiset julkaisut pyrkivät goethelaisen maailmankatsomuksen mukaisen filosofisen lähestymistavan muotoilemiseen, jossa hän ottaa esille myös Goethen estetiikalle avaamat ajatukset. Goethen esteettinen näkemys

painotti yksilön kehitystä, jonka hengessä Steinerin *Vapauden filosofia* antaa haasteen yksilön itsekasvatukselle. Steiner on yksi keskeisimmistä Goethen luonnontieteellisen metodin filosofisista selittäjistä. Steiner on tulkinnut ja soveltanut Goethen ajattelua omaan ajatteluunsa. Steinerin oma ajattelu on kriittinen fenomenologiaa kohtaan. Hän kuitenkin myöntää fenomenologi Kantin ratkaisevan merkityksen estetiikan historialle. Etenkin Kantin ajattelun pyyteetön käsitys esteettisestä kokemuksesta oli Steinerin mukaan oikean suuntainen verrattuna monien muiden myöhempien ajattelijoiden mielihyväkeskeisiin teorioihin. Kant oli ensimmäinen, joka kokosi taide- ja kauneusteorioita systemaattisesti. (Holmberg 2011, 63; Holmberg 2007, 1–5; Paalasmaa 2013; Paalasmaa 2009, 37, 43.)

Steiner katsoo ajattelussaan tiedostavan subjektin osallistuvan objektin luomiseen. Steiner pyrkii osoittamaan ajattelun ensimmäiseksi ja alkuperäiseksi henkisen havainnon lajiksi. Ajattelu on tilan ja ajan ylittävää, ja sen kautta paljastuu todellisuus välittömästi. (Holmberg 2011, 67–68; Holmberg 2007 1–5.) Antroposofia on Steinerin alullepanema filosofia, jonka maailmankäsityksessä keskeistä on luottamus yksilön ajatteluun, jossa holistinen (kokonaisvaltainen (Rekiaro & Rekiaro & Nurmi 2008, 146.)) maailmankuva näkee ihmisen, ihmiskunnan, maapallon ja kosmoksen yhtenä suurena kokonaisuutena. Monipuolisesti oppinut Steiner sisällytti filosofiaan kaiken mikä kuului ihmisen elämänpiiriin aina atomista maailmankaikkeuteen. Steiner ei tehnyt rajoja tieteen, taiteen ja henkisyiden välillä vaan näki niiden olevan yhtä. (Savelainen & Talasmaa 2014, 3.) Antroposofiset ajatussisällöt ovat kehittyneet eurooppalaisen rosenkreutzilaisen tradition hengessä, mikä erottaa sen itämaisestä mystisestä perinteestä. (Holmberg 2011, 67–68; Holmberg 2007 1–5.)

2.2.2 Steinerin estetiikka ja aistit

Steinerille estetiikassa on tärkeää ennen kaikkea ontologinen (oppi olevasta (*Nykysuomen käyttötieto* 1999, 208.)) kysymys taiteesta ja taiteen olemuksesta. Steinerin ajattelussa todellisuus syntyy havainnon ja käsitteen yhdistyessä. ”Hän pyrki osoittamaan, ettei tieteen kohteena ole ulkomaailma jonain oliona sinänsä, vaan inhimillisen tietoisuuden muodostama idea, joka vasta yhdessä havaintomaailman kanssa luo koko todellisuuden” (Holmberg 2007 3–5.). Steiner painottaa minän osuutta

todellisuuden aktiivisena luojana, mikä on hyvin lähellä Fichten transsendentaaliselle (ylimaalinen, tuonpuoleinen (*Nykysuomen käyttötieto* 1999, 297.)) logiikalle. Steiner piti kestävämmänä niitä eettisiä teorioita, jotka eivät perustu ihmisyksilön omaan moraaliseen mielikuvitukseen. Moraalisen mielikuvituksen rinnalle ihminen tarvitsee myös moraalisen tekniikan. Tekniikka on verrattavissa taiteilijan tekniikkaan, jota ihminen soveltaa elämässään. (Homberg 2011, 67–68; Homberg 2007 1–5.)

Steiner pohtii julkaisussaan *Pedagogiikka ja taide* (1923) muun muassa sitä, mitä tietoisuuden ja materian välillä tapahtuu. Ihmisen fyysinen ruumis kokee asioita, jotka muuttuvat ihmisen sisäisyydessä ruumiillisesta kokemuksesta ihmissielun kokemukseksi eli tietoisuudeksi. Se, minkä voi kokea ruumiillisesti, muuttuu sisäiseksi taiteelliseksi näkemykseksi, taiteelliseksi aistiksi. Ruumiillisen tiedostamisen virratessa taiteen aistimiseen saa taiteellinen aisti tietoisuuden välineekseen. ”...jo yksinkertainen aistimus kuuluu ihmisen sisäiseen maailmaan. Voin ruumiillisilla aisteillani havaita punaisen pöydän, jonka toinenkin havaitsee, mutta en voi havaita toisen kokemaa punaisen aistimusta. – Aistimuksia täytyy sen johdosta pitää sielullisina ilmiöinä. Jos täysin selvittää itselleen tämän tosiasian, lakkaa pitämästä sisäisiä kokemuksia pelkinä aivotapahtumina. – Aistimukseen liittyy tunne. Toinen aistimus on miellyttävä, toinen vastenmielinen. Tämä on sisäinen, sielullinen tapahtuma. Tunteissaan ihminen luo ulkomaailman rinnalle toisen maailman. Kolmas tekijä on tahto, jolla ihminen vuorostaan vaikuttaa ulkomaailmaan ja painaa siihen oman sisäisen olemuksensa leiman...”. (Steiner 1977, 31.)

Steinerin ajattelussa ihmisellä on kaksitoista aistia. Tämän näkemyksen hän perustelee sillä, että jos tarkastellaan vain tavallisesti ajateltuja aisteja (näköaisti, kuuloaisti, hajuaisti, makuaisti, kosketusaisti ja tasapainoaisti), puuttuu niiden väliltä yhtenäisyys ja yhteys. Steinerin kaksitoista aistia ovat jaettu kahteen ryhmään enemmän ulospäin suuntautuviin ja enemmän sisäänpäin suuntautuviin. Enemmän ulospäin suuntautuvia aisteja ovat: *minäaisti, ajatusaisti, sana-aisti, kuuloaisti, lämpöaisti, näköaisti, ja makuaisti*. Enemmän sisäänpäin kääntyviä ovat: *elämänaisti, liikeaisti, tasapainoaisti, kosketusaisti ja hajuaisti*. Kokonaisuutena ne muodostavat hänen ajattelussaan täydellisen aistiorganisen järjestelmän. Steiner on selittänyt hyvin seikkaperäisesti kunkin astin olemuksen ja ilmenemisen. Syvennyn tämän tutkielman puitteissa vähän syvemmin vain *elämänaistin* luonnehdintaan. Elämänaisti: ”Milloin menemme kaikkein

eniten sisään itseemme? Silloin, jos havaitsemme tavallisessa elämäntilanteessa sen, mitä meillä valvetilassa on aina tietoisuutenamme, että me olemme, että tunnemme itseemme sisäisesti, että me olemme me. Sen välittää elämänaisti”. (Steiner 2014 (1920), 2.) (Holmberg 2007 1–3, Paalasmaa 2013; Steiner 1985 (1894), 173–174; Steiner 1988 (1923), 10–13, 15; Steiner 2014 (1920), 1–3.)

2.2.3 Steinerin tuotanto

Steinerin elämälle oli leimallista vaikuttava määrällinen ja laadullinen tuotteliaisuus. Hänen kootut kirjoituksensa sisältävät noin 350 teosta, joissa on yli 6 000 pikakirjoituksella muistiinpantua esitelmää. Kirjaksi kirjoitettuja tai artikkeleista myöhemmin koottuja teoksia on noin 40. Tunnetuin ja menestynein Steinerin virikkeisiin pohjautuvista käytännön sovelluksista on steinerpedagogiikka ja sen käytännön toteutukset eli steinerkoulut ja steinerpäiväkodit, jossa hänen ajatteluaan sovelletaan pedagogisesti pedagogisena metodina. Steinerpedagogiikkaa tarkastelen lisää luvussa Oppimisympäristön vaikutus. Steiner pani alulle myös biodynaamisen viljelyn, vaihtoehtoisen terveydenhoidon, Eryrytmia-tanssitaiteen sekä goetheanistisen arkkitehtuurin, joka on orgaanista arkkitehtuuria. (Paalasmaa 2013; Savelainen & Talasmaa 2014, 3.)

Steiner on juuri nyt ollut Suomessa ajankohtainen, sillä Espoon kaupunginmuseo Emmassa oli esillä näyttely *Rudolf Steiner – Arjen muotoilua* 26.2. –11.5.2014. Näyttelyssä Steinerin monipuolisuus tuli hyvin esiin. (Paalasmaa 2013; Savelainen & Talasmaa 2014, 3.) Kävin näyttelyssä, joka oli hyvä ja vaikuttava kokonaisuus 1900-luvulta alkaneiden ideoiden kehityskulusta ja ajankohtaisuudesta tähän päivään 2010-luvulle. Steinerin varoitti useasti, ettei hänen ajatteluunsa, pedagogisiin kirjoituksiinsa ja esitelmiinsä saa suhtautua dogmaattisesti (teoreettiseen katsomukseen jyrkästi sidottu, ahdashenkinen (*Nykysuomen käyttötieto* 1996, 61; Valpola 2000, 225.)). Mikäli niihin ei suhtauduta dogmeina (ahdashenkisen, perustelemattomiin väitteisiin nojautuva (Valpola 2000, 225.)) ne voivat herättää yhä innoittavia oivalluksia. (Paalasmaa 2013.)

2.3 Merleau-Ponty

Maurice Merleau-Ponty (1908–1961) kuuluu 1900-luvun merkittäväänpiin ranskalaisiin filosofiin. Hänen filosofiansa on ruumiillisuuden ja havainnon fenomenologiaa. Fenomenologian ydinmetodi, reduktio, siirtää tarkastelijan tavanomaisesta maailmasta ihmettelyyn. Merleau-Pontyille inhimillinen tietoisuus on ihmettelyä, havaitsemista, jossa ruumiillisuuden kautta hahmottuu merkityksellinen maailma. ”Oma ruumiini on maailmassa kuin sydän elimistössä.” (Merleau-Ponty 1999 (1945).) ”Emme ole vain maailmaa tarkkailevia konstituoituja subjekteja vaan olemme osa maailmaa, jonka havaitsemme”. (Hacklin ym. 2011). Eräs yhtymäkohta Goethen ajatteluun ilmenee muun muassa siinä, että ”Merleau-Ponty käyttää Havainnon fenomenologian esipuheessa Goethen kanssa lähestulkoon samoja sanavalintoja sanoessaan, että fenomenologi ei selitä tai analysoi vaan kuvailee.” (Holmerg 2011, 66.)

Merleau-Pontyn ajattelu tarjoaa lähtökohtia estetiikan hahmottamiselle ja kokemiselle. Hänen mukaansa maailma ja siinä koettavat asiat ja esineet kantavat mukanaan merkityksiä. Nämä merkitykset syntyvät subjektin ja maailman kohdatessa. Maailman ja subjektin vastavuoroisuus ja erottamattomuus pätee elämään kokonaisuutena. Olemme aina osa maailmaa ja maailma on suhteessa meihin. Subjektin ja maailman vastavuoroisuus ja erottamattomuus muodostavat kulttuurin ja elämän. Ihminen ei rakenna maailmaa ainoastaan ajatellen eikä ulkoa tulevin ärsykkein vaan aistimalla. Ympäristön havaitseminen on toimintaa, jossa asioita huomataan, mutta havaitseminen voi olla myös tiedostamatonta tuntemista. Havaitseminen on aina joko sisäistä tai ulkoista liikettä. Taideteosta tulee katsoa osallistuen, siten että pyrkii katsomaan teosta kohdaten teoksen. Tällainen kohtaaminen antaa mahdollisuuden yllätyä, ravistella käsityksiä ja synnyttää uusia tulkintoja ja viittaussuhteita. Merleau-Ponty ajattelee taideteoksen esteettisen kohtaamisen rinnastuvan toisen ihmisen kohtaamiseen. Hän muistuttaa, että esteettisyydessä ja sen havainnoimisessa ihmisiä tulee tarkkailla ja ymmärtää osana heidän omaa tilannettaan ja kulttuuriaan. (Bonsdorff 2009, 46, 12–13; Hacklin & Hotanen & Yli-Tepsa 2011; Johansson 2009, 40–49.)

3 OPPIMISYMPÄRISTÖ

Tässä luvussa tarkasteluni näkökulmina ovat oppimisympäristön vaikutus, koulujen arkkitehtuuri, steinerpedagogiikka, NLP, häiriötön näkökulma ja uudet näkemykset. Tavoitteena on pohtia oppimisympäristöä ja löytää esteettisen oppimisympäristön merkitys. Oppimisympäristö voidaan määritellä tilaksi, joten seuraavaa lainausta voidaan soveltaa esteettiseen oppimisympäristöön ”tilakäsitys ei vastaa ajatusta tilasta abstraktina säiliönä tai merkityksistä tyhjänä avaruutena. Tila näyttäytyy nyt päinvastoin merkityksiltään avoimena.” (Johansson 2009, 45.)

3.1 Oppimisympäristön vaikutus

Oppimisympäristöjen vaikuttavuuden ja kokemisen vähäisestä tutkimisesta huolimatta on saavutettu lapsiin ja nuoriin kohdistuvissa tutkimuksissa merkittäviä ja vaikuttavia tuloksia. Tästä kertoo Satu Askovaaran ja Irmeli Maunonen-Eskelisen artikkeli: *Ajatus liikkuu – Iloa oppimiseen!* Fyysisellä oppimisympäristöllä on havaittu olevan huomattava vaikutus oppimistuloksiin oppimisympäristön ollessa aktiivinen (esteettinen, mielenkiintoinen, luova), sillä opiskelijoiden oppimistulokset paranivat merkittävästi. Oppimistulokset ylittivät opiskelijoiden valmiudet, jotka oli mitattu standardoidulla testillä. Näin ollen parhaimmillaan hyvä oppimisympäristö voi auttaa opiskelijaa ylittämään itsensä. Oppimisympäristöllä on havaittu olevan vaikutusta opiskelijoiden kokemuksiin opettamisesta. Jos oppimisympäristön laatuun ei ole panostettu mieltää opiskelija opetuksen tason heikoksi ja on tyytymätön, vaikka taso olisi hyvä. Tästä syystä on tärkeää panostaa oppimisympäristöjen kehittämiseen. Opiskelutilan muodolla ja kalustuksella on vaikutusta opiskelija-opettaja -suhteen muodostumiselle. Pitkänomaisissa luokkatiloissa opettaja voi olla kaukana oppilaasta ja katsekontaktia on vaikea saavuttaa. Tällöin oppilas voi kokea opettajan etäiseksi. Värien on todettu lisäävän oppimistehokkuutta 5–10% ja väreillä saadaan rauhoittava vaikutus ja ne lisäävät kiinnostusta ympäristöön sekä vaikuttavat tunteisiin (väreistä kirjoitan tarkemmin luvussa Väri). Tutkimustuloksesta kertova artikkeli ei selitä millaisesta lähtökohdasta oppimisympäristön aktiivisuutta on lähdetty parantamaan. Tästä huolimatta tulos osoittaa aktiivisella ympäristöllä olevan merkitystä oppimistulosten parantumiseen. Tästä voin tehdä päätelmän, että aktiivisella esteettisellä

oppimisympäristöllä saavutetaan oppimistuloksia parantavia vaikutuksia. Näin ollen esteettisellä oppimisympäristöllä on merkitystä opiskeluun. (Askovaara & Maunonen-Eskelinen 2013, 75; Huttunen 2005, 121–124; Silander & Ryymin & Mantila 2012, 75.)

Myönteisesti koetulla oppimisympäristöllä on vaikutusta luokkatilan ulkopuolellakin, sillä se antaa myönteisen kuvan koko oppilaitoksesta, oppilaitoksen kulttuurista ja imagosta. Koulurakennuksen sisältämän ulkotilan tulee tukea hyvinvointia ja edistää terveitä elämäntapoja. Hyvä ympäristö antaa myös opettajille mielekkäämmät työtilat, antaa motivaatiota, auttaa työssä jaksamisessa sekä kehittää työn tekemistä. Tyytyväisyys tilaa kohtaan määrittyy tilassa koettujen pettymysten ja positiivisten kokemusten mukaan. Miellyttävänä koetulla työympäristöllä on suuri merkitys myös työn tuottavuuteen. Miellyttävä työympäristö minimoi virhekkäyttäytymistä ja lisää työturvallisuutta, mikä vaikuttaa samalla myös taloudelliseen kannattavuuteen. Tästä syystä hyvä ympäristö on sekä työntekijän että työnantajan näkökulmasta tavoittelun arvoista. Opetustapahtuma, jossa oppilas ja opettaja tilan käyttäjinä saavat ympäristöstä esteettisen kokemuksen antaa heille tyytyväisyyttä ja parantaa hyvinvointia sekä lisää positiivisuutta. Nykyaikaisissa kodeissa on panostettu sisustukseen. Työpaikat taas satsaavat inspiroivaan ympäristöön. Kummassakin katson lähtökohtana olevan esteettisen lopputuloksen. (Askovaara & Maunonen-Eskelinen 2013, 75; Huttunen 2005, 34–35, 123–124; Silander & Ryymin & Mantila 2012, 62, 75.)

Oppimisympäristön muunneltavuus ja erilaiset mahdollisuudet lisäävät sen laatua ja kannustavat esimerkiksi tutkivaan yhteisölliseen oppimiseen. Ympäristön ei tule olla sidottu pelkkään pulpettiin, vaan sen tulee lisätä oppilaiden keskinäistä vuorovaikutusta sekä parantaa opettaja-oppilas -suhteen vuorovaikutusta. Ympäristön tulee tukea materiaalien valmistamisessa. Sen tulee myös auttaa synnyttämään ajatuksia, ideoita, ratkaisemaan ongelmia, hypoteeseja, teorioita, selityksiä, tulkintoja ja laatimaan suunnitelmia. (Askovaara & Maunonen-Eskelinen 2013; Manninen ym. 2007, 19–24; Silander & Ryymin & Mantila 2012, 49,51.)

3.2 Koulujen arkkitehtuurista

Uudenuutukaisessa kirjassaan *Iloa kouluun – Avaimia kouluviihtyvyyteen* Timo Jantunen ja Rauno Haapaniemi kiteyttävät kouluviihtyvyyden avaimet seuraavasti: ”Koulun fyysisen ympäristön ja arkkitehtuurin tulee tukea innostavaa ja monimuotoista oppimista.” He myös jatkavat ”Mielikuvituksen vahvistamisen tulisi olla koulun keskeinen tehtävä” ja ”Lapsen ja nuoren tunteet ja mielikuvitus sekä oppimisen sosiaalinen luonne ovat kasvatuksen tärkeitä lähtökohtia”. Sosiaalisuutta on lisätty nykyisissä oppimiskeskusmaisissa koulurakennuksissa esimerkiksi suljettujen luokkahuoneiden avautumisella vaikkapa lasiseinin. Luokkahuoneiden muunneltavuus erilaisiin käyttötarkoituksiin on tärkeää, ja pedagogeja pyritään ottamaan mukaan suunnitteluprosesseihin. Helsingin kaupungin opetusviraston Osku-hankeraportissa *Tietoyhteiskunnan kehityksen strateginen johtajuus kouluissa ja opetuksessa* esitetään koulurakentamiselle kysymys: Oletko valmis kyseenalaistamaan nykyisen koulurakentamisen ja valmis ajattelemaan kaikkia koulun tiloja oppimistiloina, jotka paremmin vastaavat ympäröivän maailman ja yhteiskunnan sekä tulevaisuuden koulutuksen haasteisiin? (Jantunen & Haapaniemi 2013, 168–169, 325; Jurvélius 1988, 101; Silander & Ryymin & Mantila 2012, 62.)

Seuraavaksi tarkastelen koulurakennusten historiaa. Koulujen arkkitehtuuri on muuttunut viimeisten vuosikymmenten aikana paljon. Lähes sata vuotta Suomessa pärjättiin samankaltaisin piirustuksin rakennetuilla kyläkoulurakennuksilla. Koulut olivat useimmiten puusta valmistettuja, ja ne sijaitsivat kylän parhaalla paikalla. Kauniiden ja koristeellisten rakennusten ikkunat suuntasivat kohti etelää. Kaupunkikoulujen kasvaessa muuttuivat koulurakennukset niin kutsutuiksi käytäväkouluiksi. Pitkien käytävien varrella oli umpinaiset luokat. Viihtyisiä auloja, monimuoto- tai ryhmätiloja ei niihin juurikaan rakennettu. Kirjastokin saatettiin sijoittaa pelkästään opettajanhuoneeseen. Nykyään koulurakennuksia on kirjava joukko, myös käytäväkouluja. Rakentamisessa tuijotetaan helposti liikaa rakennuskustannuksia, jolloin käyttäjälähtöisyys sekä esteettiset näkökulmat voivat unohtua. (Jantunen & Haapaniemi 2013, 168.)

Rakennuksina ja oppimisympäristöinä koulut ovat pysyneet pitkään ja sitkeästi perusformaattissaan. Koulujen tilasuunnittelussa tulisi avoimesti ottaa huomioon

oppimisympäristöjen toteutus erilaiset toimintaympäristöt ja oppiaineet huomioon ottaen. Uusissa oppimisympäristöissä pyritään opiskelemaan mielekkäissä tilanteissa, mikä edistää oppimista. Tilojen suunnittelun tulee painottua toiminnallisiin mahdollisuuksiin. Varojen sijoittaminen oppimisympäristöjen suunnitteluun on panostus lasten, nuorten ja aikuisten oppijoiden tulevaisuuteen. Koulu on julkinen rakennus, sen tulee sopia ympäristöönsä. Koulun viihtyisä pihapiiri lisää omalta osaltaan koko alueen viihtyisyyttä ja toiminnallisuutta. Koulun arkkitehtuuri muovaa koulun toimintakulttuuria. Koulurakennuksen arkkitehtuuri ja toiminnallisuus muodostavat rakennuksen luonteen, joka herättää tunteita ja tunteita. Koulurakennuksen herättämällä tunteella on suuri merkitys oppilaaseen. Käytävämäiset, laitosmaiset koulut etäännyttävät virastomaisessa tunnelmassaan. Avoimessa ja kodikkaassa koulutilassa on hyvä tuntu. Rakennuksen herättämä tuntemus on yhteydessä rakennuksen esteettisyyteen ja sen aistimiseen. Pedagogien ja arkkitehtien yhteistyöllä voidaan suunnitella onnistunut oppimisympäristökokonaisuus. Tämä yhteistyö sitoo myös opettajia työskentelemään heille mielekkäässä työpaikassa. Onnistumisen edellytys on, että tekijöillä on yhteinen visio ja päämäärä. Arkkitehtuurin pitää tuoda oppimisympäristösuunnitteluun omaleimaisuutta ja pedagogisesti parempia ratkaisuja. (Jantunen & Haapaniemi 2013, 168–171; Silander & Ryymin & Mantila 2012, 63, 66–71, 75.)

3.3 Steinerpedagogiikka

Steinerpedagogiikan perustaja ja alkuideoiden kehittäjä on filosofian tohtori kasvatustieteilijä Rudolf Steiner. Steinerkoulun taustafilosofiana ja teoriana on Steinerin teos *Vapauden filosofia* (1892). Steinerkoulun kasvatustieteen perustuu *Vapauden filosofiasta* johdettuun teoreettiseen analyysiin, jota toteutetaan steinerkouluissa käytännössä. Steinerin ajatteluun vaikutti 1800-luvun saksalaisen filosofisen idealismin perinne, jossa korostettiin luovaa vapautta, josta yksilö luo moraalin. Tätä perinnettä edustavat seuraavat ajattelijat, joista kerroin myös Esteettisyyden filosofiaa luvussa: J. G. Fichte, I. H. Fichte, Schelling, Hegel ja Goethe. (Paalasmaa 2009, 37, 43; Lönnroth 2014.)

Steinerpedagogiikka on kansainvälisesti merkittävä ja tunnettu pedagogiikka eli kasvatustieteen järjestelmä. Steinerpedagogiikan kasvatustieteen lähtökohdat ovat

lapsilähtöisyys, ikäkautinen kehitys, monipuolinen ja tasapainoinen kasvu, yksilöllisyyden huomioon ottaminen, itsenäinen ajattelu, luovuus ja oma-aloitteisuus. Steinerpedagogiikan ihmiskäsitys perustuu näkemykseen yksilön ainutlaatuisuudesta. Ihminen otetaan huomioon ikäkausipedagogiikan mukaisesti, jolloin opetuksen painopiste ja opetusmenetelmät muuttuvat iän mukana. Pedagogiikassa tarkastellaan klassista psyyken perusjakoa: *ajattelu*, *tunne* ja *tahto*. Steinerkoulujen taustalla vaikuttavat yhteiskunnalliset ja sosiaaliset arvot, kuten ihmisoikeudet, suvaitsevaisuus, demokratia, ja tasa-arvo, joita tarkastellaan klassisten arvojen: *totuuden*, *kauneuden* ja *hyvyyden*, näkökulmista. Steinerpedagogiikkaa sovelletaan monipuolisesti eri kulttuureissa ja ympäri maailmaa sekä esimerkiksi terapia- ja hoitotyössä. Pedagogiikan tarkoituksena ei ole jyrkkien sääntöjen muodostaminen, vaan vapaa ja soveltava toimintatapa, jolle pedagogiikka antaa pohjan ja laadun. Tämän osoittaa myös se, että steinerkoulujen pedagogiikka on levinnyt keskenään hyvin erilaisiin kulttuureihin ja uskontoihin. Ensimmäinen steinerkoulu perustettiin vuonna 1919 Stuttgartiin. Saksassa ja osin muualla maailmassa steinerkoulut tunnetaan myös nimellä waldorfkoulu tai waldorfpedagogiikka. Lähes satavuotiaasta steinerpedagogiikasta on olemassa paljon käytännön kokemusta sekä vanhaa ja uutta kirjallisuutta sekä tutkimuksia (muun muassa Helsingin ja Tampereen yliopistot ja kansainväliset korkeakoulut ympäri maailman). Pedagogiikka on yhä ajankohtainen ja uusia kouluja perustetaan jatkuvasti lisää. (Paalasmaa 2013; Paalasmaa 2009, 37–56; Tapolan Kyläyhteisö 2006–2008.)

Steinerpedagogiikka on hyvä esimerkki esteettisen oppimisympäristön merkityksestä osana pedagogiikkaa. Steinerpedagogiikka kiinnittää huomiotta oppimisympäristöjen kokonaisvaltaiseen esteettisyyteen. Steinerpedagogiikan kehittäjä, filosofi Rudolf Steiner kiinnitti erityistä huomiota koulurakennuksen arkkitehtuuriin sekä eri luokkasteiden väriytykseen. Steinerkoulujen väriytyksessä perustuu Goethen *Värioppiin*. Esteettistä oppimisympäristöä pidetään tärkeänä osana opetus- ja oppimiskokemusta. Luokkahuoneet sisustetaan kauniiksi, värikkäiksi ja harmonisiksi. Pääväriytyksessä valitaan oppilaille mahdollisimman hyvin soveltuvaksi, sillä tavoitteena on luokkatila, jossa oppilaiden ja opettajien on hyvä olla. Pedagogiikassa katsotaan, että muodot, värit, materiaalit ja kokonaisharmonia tukevat oppimista. Tilaa annetaan myös rytmille, runolle, laululle yms, jotta nämä ottavat opetuksessa kehollisuuden sekä eri aistialueet mukaan. Materiaalien tulee olla mahdollisimman luonnonmukaisia, esimerkiksi aitoa puuta tai kiveä. Tekstiileissä käytetään puuvillaa, silkkiä ja villaa. Muodot ovat

geometrisia ja mielenkiintoisia, pintakäsittelyissä käytettävät aineet ovat luonnonmukaisia vahoja ja väriaineita, jotka eivät peitä alleen materiaalin luonnollista tuntua. Seinäpinnat saavat elävän värityksen esimerkiksi laserauksella. Kuten jo Estetiikan filosofia -luvussa totesin, Steiner varoitti tulkitsemaasta ajatuksiaan dogmatismina. (Jurvélius 1988, 101–102; Holttinen 1986 3–10; Paalasmaa 2013; Paalasmaa 2009, 69–73; Steiner 1988 (1923), 3–22.)

3.4 Neurolingvistinen ohjelmointi

Neurolingvistinen ohjelmointi eli NLP on kehitetty 1970-luvulla. NLP:ssä yhdistellään erilaisia psykologisia näkemyksiä. NLP:tä käytetään terapia- ja hoitotyössä ja sen lisäksi opetuksessa, urheiluvalmennuksessa, liike-elämässä ja työyhteisöissä. Käytännön työssä NLP:n menetelmät on koettu hyvin käytännössä toimiviksi, vaikka niiden toimivuudesta ei täysin kiistatonta tieteellistä näyttöä vielä olekaan. Psykologisesti mieli prosessoi muun muassa ympäristöä, käyttäytymistä, taitoja, uskomuksia, arvoja ja identiteettiä. Esimerkiksi oppimisympäristön sisustaminen viihtyisäksi vaikuttaa opiskelijan aistikanaviin, joilla hän vastaanottaa tietoa. NLP:n mukaan opetukseen voidaan tuoda visuaalisia elementtejä kuten sisustuskuvia, auditiivisia elementtejä, kuten musiikkia ja ääniä sekä kinesteettisiä elementtejä eli kehon käyttöä. Oppimisympäristön sisustus vaikuttaa alitajunnan tasolla opiskelijan oppimiskokemukseen, joten luokassa olevat viherkasvit, verhot, matot, värit yms. vaikuttavat oppimiseen. Musiikki tuottaa erilaisia mielentiloja, joten sitä voidaan käyttää esimerkiksi tuomaan opiskeluun merkityksellisyyden- ja yhteenkuuluvuuden tunnetta. Kinesteettiset elementit ovat esimerkiksi liikkeen käyttämistä muistin tukemisessa eli tekemistä ja koskettamista. (Dilts 1997 15, 231–234; O'Connor & Seymour 1994, 25; Kalli 2013; Hiltunen & Kiviaho & Vikeväinen-Tevonen 2003 15; Ranne 2009, 18–19; Toivonen & Kiviaho 1998, 103.)

NLP ja steinerpedagogiikka käyttävät paljon samoja menetelmiä, joten NLP:n ja steinerpedagogiikan voi katsoa tukevan toisiaan. Molemmat ottavat oppimisympäristöissä huomioon esteettisyyden. Tilojen tulee olla kauniita ja kodikkaita kokonaisuuksia. Musiikkia voidaan käyttää esimerkiksi soittamalla huiluilla tunnin alkuun sopiva kappale tai lausumalla runo. Tarinoiden kertomisessa kielikuvat ja

metaforat tukevat oppimista ja ajattelua. Monipuolinen taiteellinen työskentely kehittää tunne-elämän lisäksi myös älyä ja tahtoa. Opetushallituksen oppimisympäristöjen kehittämissivustolla kerrottua voidaan myös soveltaa steinerpedagogiikan ja NLP:n käyttöön muun muassa esteettisen oppimisympäristön näkökulmasta. Sillä ”...mahdollisuuksia on lähes rajattomasti”. (O’Connor & McDermott 1998, 153–154; *Oppimisympäristöjen kehittäminen* 2013; Paalasmaa 2009 76–77; Ranne 2009 18–19.)

3.5 Häiriötön näkökulma

Seppo Rihlaman ajatukset koulusta tilana ovat toisenlaiset kuin steinerpedagogiikassa ja NLP:ssä. Rihlama kuvaa kirjoissaan *Värit ja kuviot ympäristövaikuttajina* sekä *Valaistus ja värit sisustussuunnittelussa* koulutustilojen värejä ja valaistusta. Hänen mukaansa koulutustiloissa voidaan käyttää vain harvoin runsaasti värejä. Hän perustelee vaaleiden värien käyttöä valaistussuunnittelun kannalta, sillä käytettäessä vaaleita värejä ei valaistuksesta mahdollisesti tulevia jälkikuvia synny niin helposti. Myös seinien tulisi olla vaaleita, ja sävytettyä pintaa voidaan suositella vain seinän ylä- ja alalistassa. Lattia voi olla voimakkaan värinen ja seinäpintojen tulisi vaimentaa kaikuja. Rihlaman näkemys edustaa häiriötöntä ja väritöntä koulurakennusta. Huomio keskittyy vaaleisiin seinäpitoihin ja -työskentelytasoihin, valaistukseen ja audiovisuaalisten laitteiden muunneltavuuteen. Rihlama toteaa kuitenkin kirjassaan *Värioppi* värien ja materiaalien valinnasta seuraavaa, että tilan tarkoituksenmukaisuus, ympäristöön soveltuvuus ja kauneustavoitteet eli esteettisyys ovat väri- ja materiaalivalintojen tärkeimmät lähtökohdat. Valaistuksella on sekä määrällinen että laadullinen vaikutus, valon väri ja heijastuvuus eri pinnoilla on merkittävää. Hämärä valaistus rauhoittaa ja rentouttaa oppimistilannetta ja kirkas valaistus tukee aktiivisuutta. Valaistuksen olisi hyvä olla säädettävissä. (Rihlama 1993, 52; Rihlama 2000, 82; Rihlama 1997, 122.)

Tilan esteettisyyteen vaikuttavat värit ja muodot, akustiset tekijät eli äänet sekä tuntoaistitekijät eli kosketeltavat materiaalit ja pinnat. Luokkatilan visuaalinen ja auditiivinen ympäristö vaikuttavat visuaalisten ärsykkeiden havaitsemiseen, oppimissuorituksiin ja asenteisiin. Näiden asioiden huomioiminen oppimisympäristössä auttaa orientoitumaan opetukseen. Katson, että Rihlama sekä muut lähteet ovat näin ollen myös samoilla linjoilla steinerpedagogiikan ja NLP:n kanssa. (Askovaara &

Maunonen-Eskelinen 2013; Huttunen 2005, 121–122; Rihlama 1993, 52; Rihlama 2000, 82; Rihlama 1997, 122.)

3.6 Uudet ratkaisut ja näkemykset

Uusien esteettisten oppimisympäristöjen tulisi olla värikkäitä ja miellyttäviä kohtaamistiloja, joissa oppiminen on mukavaa ja motivoivaa. Kalustus tukee vuorovaikutusta, ja mukana voi olla innovatiivisia ratkaisuja. Rohkeus, luovuus, persoonallisuus ja uteliaisuus ovat avainsanoja. Oppimistilat voidaan suunnitella myös vaihtelevanmallisiksi. Neljän seinän ratkaisujen sijaan oppimisympäristö voi olla muuntuva ja avautuva useamman seinän huonetila. Avoimuus ja läpinäkyvyys luovat yhteenkuuluvuutta ja käytävä ja aulatilat muuttuvat osaksi oppimistilaa. Sisustus voidaan suunnitella teeman ja aihepiirin mukaan vaihtuvaksi. Kouluviihtyvyyttä, esteettistä oppimisympäristöä tulisi kehittää ja markkinoida koulumarkkinoille koulumenestyksen ohella. Kouluviihtyvyys luo koulumyönteisyyttä ja positiivista suhtautumista koulunkäyntiin. (Askovaara & Maunonen-Eskelinen 2013; Hillilä & Rähä 2009, 165; Silander & Ryymin & Mantila 2012, 68–70.)

Luin *Helsingin Sanomista* mielenkiintoisen suosituksen oppimisympäristöissä tapahtuvan opetuksen istumatyöskentelyn vähentämiseksi. Aiheesta kirjoitti artikkelin *Istumista halutaan vähentää kouluissa ja työpaikoilla* Satu Vihavainen ja Toni Lehtinen. Artikkeleihin haastateltu erityisasiantuntija Opetusalan ammattijärjestö OAJ:stä pitää istumisen vähentämistä erittäin perusteltuna silloin, kun se sopii työskentelyyn. Samoilla linjoilla on Vanhempainliiton toiminnanjohtaja, joka uskoo istumisen välttämisen edistävän oppimistuloksia ja työrauhaa. Artikkeleihin haastateltiin myös Helsingin yliopiston opintoasioiden päällikköä, joka kommentoi, että yliopisto-opiskelu on nyt jo muutakin kuin luennoilla istumista. Yliopistolle on järjestetty seisomapisteitä tietokonetyöskentelyyn ja kirjaston tuoleilla voi lukea vaikka makuuasennossa. Steinerkouluissa on usein kahdella ensimmäisellä luokalla käytössä pulpettien sijaan penkit, joita voidaan käyttää monipuolisesti koulutyöskentelyssä. (Vihavainen & Lehtinen 2013.) Liikaa istumatyöskentelyä tulisi välttää kaikessa opiskelussa ja työnteossa. Ammatillisessa oppimisessa on paljon käytännön opiskelua, jossa ei tarvitse istua. Teoreettisia aineita opiskellaan kuitenkin perinteisesti pulpetissa istuen, mitä

voitaisiin kehittää myös vaihtoehtoisin suuntiin. Tästä hyvä esimerkki on *Helsingin sanomien* Kyösti Niemelän kirjoittamassa artikkelissa *Jos oppilaat meluavat vika voi olla opettajassa*. Artikkelissa ehdotetaan pulpetin ääreltä poistumista. Artikkelisiin haastateltu Jarmo Paalasmaa esittää ”ei tarvitse vain kertoa kuinka paksua jää oli jääkaudella, vaan paksuus voidaan osoittaa kävelemällä puolentoista kilometrin matka. Sitten kuvitellaan ylöspäin, että näin paksu kerros jäätä oli”. Samalla oppimisympäristö laajentuu koulurakennuksen lähiympäristöön. (Niemelä 2014; Paalasmaa 2009, 80.) Artikkelit osoittavat, että oppimisympäristö ja opetuksen tapa tulisi olla terveellinen ja mielenkiintoa lisäävä. Esteettisen oppimisympäristön merkityksen kannalta istuimettomat kauniit ratkaisut opetustiloissa voisivat olla hyvä vaihtoehto perinteisille pulpettiluokille.

Oppimisympäristössä tekniikan tulee perustua pedagogiikkaan ja käyttäjäturvallisuuteen. Virtuaalisen oppimisympäristön ja teknologian käyttämisen ei tulisi nousta oppimistilanteissa päärooliin. Nettiä, pelikonsoleita ja televisiota yli viisi tuntia päivässä käyttävillä nuorilla on paljon masennusta. Rungas aika virtuaalisten laitteiden parissa ylläpitää eristäytymistä reaali maailmasta. Teknologian hankinnassa tulee huomioida myös esteettiset näkökulmat kuten laitteiden muotoilu ja käytettävyys, äänet joita laitteista kuuluu, näytön kirkkaus, ohjelmien graafinen ilme, sähköjohtojen näkyville jättäminen / piilottaminen. (Askovaara & Maunonen-Eskelinen 2013; *Duodecim* 2011; Juusola 2014; Silander & Ryymin & Mantila 2012, 68–70.)

Koulu ei perinteisessä pulpettiopetuksessa ja laitospäätöksessään puhuttelee fyysisenä tilana. (Hillilä & Rähä 2009, 127–143.) Monipuolisesta oppimisympäristön kehitysprojektista esimerkkinä esittelen Jyväskylän ammattikorkeakoulun projektin *Ajatus liikkuu – Iloa oppimiseen!*, johon liittyvää samannimistä artikkelia olen käyttänyt paljon lähdeaineistona. Siinä ryhdyttiin suunnittelemaan ja toteuttamaan uudenlaisia oppimistiloja. Tilasta rakennettiin viihtyisä olohuone, joka muuttuu hetkessä erilaisiin oppimistarpeisiin. Tilassa on pehmeät matot, himmeää valoa antavat valaisimet ja pienryhmätyöskentelyä rauhoittavia verhoratkaisuja. Lisäksi tilassa on kuviollinen tapetti ja kalusteissa raikkaat värit. Tieto ja viestintä tekniset laitteet on sulautettu tilan sisustukseen. Helposti liikuteltavat kalusteet mahdollistavat tilan hyödyntämisen monipuolisesti erilaisiin tarpeisiin. Erilaisten työskentelymuotojen mahdollisuudet ja

vaihtelevuus pitävät oppimistilanteet energisinä. Ympäristön vaikutus on ollut merkittävä yhteistoiminnallisen oppimisen kannalta. Projektin välitön opiskelijapalaute on ollut myönteinen, artikkelissa todetaan. Tila innostaa opettajia ja haastaa heidät uudistamaan toimintatapoja ja kehittämään pedagogisia käytänteitä myös perinteisissä oppimisympäristöissä. Täten oppimistulokset paranevat, kun yhteistoiminnallisuus lisääntyy. Projektin myötä tavoitteeksi on tullut kehittää jatkossa oppimisympäristöjä opiskelijoiden ja opettajien kanssa yhteistyössä. Projekti on tarjonnut mahdollisuuden kerätä palautetta opiskelijoilta, joiden oppimista ja oppimisen iloa varten uusi oppimisympäristö on suunniteltu ja toteutettu. (Askovaara & Maunonen-Eskelinen 2013.)

4 VUOROVAIKUTUS

Vuorovaikutus tapahtuu oppilaan ja opettajan välillä tai oppilaan ja oppilaan välillä oppimistilanteessa. Oppimisympäristö on ympäristö jossa opiskelun ja opettamisen vuorovaikutus (oppimistilanne) tapahtuvat. Esteettinen oppimisympäristö tukee vuorovaikutusta.

4.1 Oppimiskokemukset

Nuorten merkittävät oppimiskokemukset ovat siirtymässä koulun ulkopuolelle: harrastuksiin, tiedotusvälineisiin, kauppakeskusten käytäville, shoppailuun, kaveriporukoihin ja ihmissuhteisiin. Nuoria koskettavat yksilöllistyminen ja globalisoituminen. Nuoret elävät populaarikulttuurisessa kokemusmaailmassa. Koulun ulkopuolisten elämäntapojen moninaisuus haastaa perinteiset oppimis- ja tiedonjäsentämistavat sekä auktoriteetit ja roolimallit. Sosiaalisuudella ja vuorovaikutuksella on merkitystä yhteisöllisen kasvatuksen ja elinympäristön mahdollistamaan yksilönkehitykseen, ajatteluun ja toimintaan. Oppilaiden kokemukset on työnnetty syrjään koulun oppimisprosesseista. Miten sitoa opetus ja oppiminen institutionaaliin käytäntöihin, kulttuurisiin merkityksiin, sosiaalisiin suhteisiin ja identiteetin esille tuomiseen? (Hillilä & Rähä 2009,127–143.)

Kaarlo Laineen artikkeli *Tunti vain, Oppitunti tilana ja nuorten oppimiskokemukset* pohjautuu kirjoittajan väitöskirjatyöhön. Artikkelissa tarkastellaan koulun arkea ja sen perustapahtumaa oppituntia. Minkälaisen oppimistilan koulu muodostaa nuoren kokemuksissa? Tarkastelun kohteena ovat peruskoulun 7–9 -luokkalaisten oppilaiden kokemukset oppitunneista kokemuksellisenä tilana. Tutkimus on toteutettu keräämällä oppilaiden kirjoituksia otsikolla ”olipa hyvä/huono oppitunti”. Kirjoitukset suunnattiin tutkijalle, opettaja ei niitä nähnyt. Oppilaiden kirjoitukset muodostivat oppilaiden itse suunnittelemaa esityksiä hyvistä ja huonoista oppitunneista. (Hillilä & Rähä 2009, 127–130, 145–151.)

Laine kirjoittaa fyysisestä tilasta, jossa opettaja luo oppimisympäristön saapumalla oppitunnille. Näin tila määräytyy ja sulkeutuu oppitunniksi. Pulpetti on oppilaan

kiintopiste. Oppilas unohtaa oman fyysisen ruumiinsa, joka kesytetään pulpettiin. Puhumaton fyysinen koulu jää taustaksi, joka elävöityy vasta subjektin (opettajan) myötä. Kaikki tapahtuu tottuneesti ilman erityisempää vaivaa. Opettajan teko, ele tai olemus aloittaa oppitunnin ja kertoo samalla sosiaalisen tilan muodostumisesta fyysisen tilan kehukseen. ”Opetus alkaa ja oppilas kuuntelee” Opettajalla on sosiaalisen tilan luomisen avain ja valta käyttää sitä. Oppilas reagoi, vastaa tai määrittäytyy suhteessa opettajan tekoon, olemassaoloon tai ulkoasuun ja jää odottamaan opettajan aloitetta. Oppilaat eivät ole sosiaalisen tilan ensisijaisia käyttäjiä. Luokkahuoneessa oppilasryhmän herkkä tuntosarvi tunnustelee emootioita ja opettajan tunnetila on sen kohde. Näin opettajan virittämä tunnetila ohjaa luokan ryhmädynamiikkaa. Koulu sosiaalisena tilana määräytyy opettajan kautta. Myös pukeutuminen on osa sosiaalista kanssakäymistä ja viestintää. Opettaja on ulkoisella olemuksellaan osa tilaa ja siten esteettistä oppimisympäristöä. Tähän voi lisätä myös opettajan eleet, ilmeet, äänensävyt ja liikkeet sekä niiden vaikutuksen oppilaisiin. (Hillilä & Rähä 2009, 127–143, 151–152,163.)

4.2 Oppitunnin avaaminen kokemuksille

Tarkastelen seuraavissa kappaleissa Hillilän ja Rähän sekä muiden aineiston lisäksi Ulla Kososen väitöskirjaa *Koulumuistoja naiseksi kasvamisesta* (1998), joka käsittelee muistelutyöryhmässä kerättyjä kokemuksia koulusta ja fyysisistä tiloista. Kirjassa kerrotaan, että muisti yltyi vain vaivoin koulun tilallisiin järjestelyihin ja yksityiskohtiin. Päällimmäisenä muistoissa oli lähinnä pitkästyminen ja turtuminen: ”on tylsää istua pulpetissa, tappaa aikaa koulun pihalla, koulun vessa saa mielen vieläkin ankeaksi ja käytävät puistattavat pelkistyneisyydellään”. Tylsistyminen on sisäänpäin kääntymistä, josta seuraa ympäristöä tarkkailevien aistien herpaantuminen. Koulun tilat ovat päivästä päivään suunnilleen samanlaisia, eikä niihin kiinnitetä paljon huomiota. Tiloihin sopeudutaan. Muistot välitunneista ovat ristiriitaisia, sillä välitunnit ovat säädeltyä aikaa ihmissuhteille, joista saa nauttia tai sitten ei. (Kosonen 1998 14, 58–66; Hillilä & Rähä 2009 ym, 127–143.)

Oppitunnin avaaminen nuorten kokemuksille on tärkeää. Henkilökohtainen oppimiskokemus on oppilaiden kirjoituksissa valinnanvapautta ja onnistumisen

elämyksiä ilman pakollista käskyn tai kaavamaisen mallin ulkokohtaista noudattamista. Oppiminen on ongelman ratkaisemista. Oppimiseen liittyy sisäisen työn tekemistä ja uskaltautumista. Oppilaan tulee muuntua oppilasobjektista oppilassubjektiksi. Oppimiseen liittyvä jakaminen ja kohtaaminen edellyttävät sosiaalisuutta. Kommunikaatio on side, joka liittyy yksilön ryhmään ja opettajaan. Rutiinit ovat välttämättömiä opetuksessa, mutta niiden tulisi edistää oppilaan omia orientoitumistaitoja. Orientoitumistaidot ovat omien kokemusten ja tunnetilojen suhteuttamista uusiin asioihin. Laineen tutkimustulokset osoittavat, että oppimisprosessit vaativat kokemuksellisuuden tuomista luokkahuoneisiin. Luokkaan on tuotava subjektiivisia elämyksiä ja uusia yksilöllisiä muotoja. Nuorten arkielämän intressit ja tarpeet on tuotava kouluoppimisen ja sen organisoinnin keskiöön. (Hillilä & Rähä 2009, 127–143; Niemelä 2014.)

Oppimisen laatua voidaan parantaa ottamalla oppimiseen ja sen mielekkyyteen vaikuttavat asiat kokonaisvaltaisesti huomioon. Hyvä esteettinen ympäristö tukee oppilaan kasvua, oppimista ja itseohjautuvuutta. Oppimisympäristön muunneltavuus ja erilaiset mahdollisuudet kannustavat esimerkiksi tutkivan ja yhteisöllisen oppimisen mahdollisuuksiin. Ympäristön ei tule olla sidottu pelkkään pulpettiin, vaan sen tulee lisätä oppilaiden keskinäistä vuorovaikutusta sekä parantaa opettaja-oppilas -suhteen vuorovaikutusta. Ympäristön tulee tukea myös materiaalisten tuotosten valmistamisessa. Sen tulee auttaa synnyttämään ajatuksia, ideoita, ratkaisemaan ongelmia, hypoteeseja, teorioita, selityksiä, tulkintoja ja laatimaan suunnitelmia. Esteettinen oppimisympäristö tukee edellä esitettyjä oppimisympäristötavoitteita. Esimerkiksi esteettisen oppimisympäristö vaikuttaa positiivisesti yhteistoiminnalliseen oppimiseen. (Bransford 2004, 9; Hillilä & Rähä 2009, 127–143; Manninen ym. 2007, 19–24; Niemelä 2014; Silander & Ryymin & Mantila 2012, 51–54.). Myös esteettisyyden merkitys tulee esiin oppimisympäristön värityksessä, josta kirjoitan lisää seuraavassa luvussa. Tässä kappaleessa esitettyjä tuloksia voidaan mielestäni soveltaa perusopetuksen lisäksi myös ammatilliseen opetukseen - erityisesti yhteisten aineiden opetukseen ja ammatilliseen teoriaopetukseen.

5 VÄRIT

Kirjassaan *Värit pintaa syvemmältä* Martti Huttunen kirjoittaa värien merkityksen tasoista yleisestä kokemuksesta yksityiseen kokemukseen. Seuraavissa kappaleissa tarkastellaan hänen kirjansa pohjalta värien vaikutusta kulttuurihistoriaan, sosiaalisuuteen, kognitiivisuuteen ja tunnetasoon. Toinen kappale kertoo värien vaikutuksista. (Huttunen 2005, 34–35.)

5.1 Värien merkitys ja suunnittelu

Esteettinen kulttuurihistoria luo yksilön ajattelulle ja toiminnalle vaikuttavan ympäristön. Edellisten sukupolvien arkkitehtuurin, korujen, käyttöesineiden, pukeutumisen ja värien perintö vaikuttaa seuraavan sukupolven esteettiseen näkemykseen. Värisymbolit ovat hyvin vanhoja ja tulevat kaukaa historiasta. Kiinassa keltainen kuului vain keisarille. Keltaista on arvostettu aina kullan värinä. Muinaisessa Egyptissä kulta oli auringonjumala Ran lihaa ja verta ja sitä annettiin faaraolle mukaan hautaan ikuista elämää varten. Myös sinisen värin kuninkaallisuus on hyvin vanhaa kulttuurihistoriaa. Kaksoisvirranmaassa 4500–5000 vuotta sitten sininen on symboloinut ihmisille jumalyhteyttä ja suojelua. Vielä nykyäänkin pidämme sinistä kuninkaallisena värinä. Sanonnan ”siniverinen” juuret johtunevat juuri tästä kytköksestä. Historian saatossa väriaineet ovat olleet arvostettua, kallista ja haluttua kauppatavaraa. Eri uskonnoissa käytetään värejä eri tarkoituksiin, kuten esimerkiksi liturgiset värit. (Huttunen 2005, 41–44, 104–106.)

Sosiaalinen taso tarkoittaa yksilön kehitykseen, ajatteluun ja toimintaan vaikuttavaa sosioekonomista ympäristöä, joka vaikuttaa väriviestien tulkintaan ja värien käyttöön. Esimerkiksi auton tai vaatteiden ostopäätöksiin vaikuttaa väri. Väri on viesti, vaikka sitä ei tiedostaisikaan. Mainonta on hyvä esimerkki sosiaalisen tason ja ekonomian yhteenliittymästä, jossa visuaalisilla valinnoilla vaikutetaan ostopäätöksiin. (Huttunen 2005, 41–44, 104–106.)

Kognitiivisella tasolla ihminen ohjaa tietoisesti omia väri viestejään. Suunnittelija valitsee värejä tietoisesti käyttäjäystävällisesti. Värien valinta on viestinnän suunnittelua, jossa hallitusti päätetään, mitä värejä käytetään. Hyvin suunniteltu väriympäristö vaikuttaa ja tuottaa elämyksiä tavoitellulla tavalla. Suunnittelijan tulee olla perehtynyt käyttämiensä värien vaikutuksiin ja niiden viestintään. Oppimisympäristön värityksellä on vaikutusta oppimiseen ja opettamiseen. Siksi tilan sisustuksesta vastaavan arkkitehdin, suunnittelijan tai opettajan tulisi ottaa huomioon käytettyjen värien soveltuminen. Pelkästään kirjallisen tiedon varassa oleva värien valinta ei välttämättä tuota toivottua tulosta, joten värien suunnittelijalla on oltava myös kokemuspäistä tietoa asiasta. (Huttunen 2005, 41–44, 104–106; Rihlama 1997, 108.)

Väreihin pätee sanonta: makuasioista ei voi kiistellä. Sanonta sopii kuvaamaan tunnetasoisien värien havainnoinnin. Suunnittelijan on otettava tämä huomioon, kun hän etsii värejä muiden tarpeisiin. Suunnittelijan tulee tarkastella värejä suunnitteluprosessissa erilaisista teoreettisista näkökulmista, jotta värien valinnoilla saavutettaisiin tavoiteltu lopputulos. Värien emotionaaliseen havainnointiin kuuluvat myös väreihin liittyvät mielikuvat, jotka liittyvät vaikkapa muotoihin tai ääniin. Niitä kutsutaan mielle yhtymiksi eli assosiaatioksi. Jos esimerkiksi lapsuudessa on jonkin tunnekuohon yhteydessä esiintynyt värejä, muotoja tai ääniä, saattavat nämä myöhemmin assosioitua toisiinsa ja saada aikaan jopa synesteettisiä kokemuksia. Synesteettisestä kokemuksesta esimerkki on klarinetin ääni, joka saattaa tuoda mieleen keltaisen värin tai geometrisen muodon (Huttunen 2005, 41–44, 104–106.)

5.2 Värien vaikutuksia

Värejä sommiteltaessa toisiinsa tulee värin muodostaa yhdessä toisten värien kanssa luonnollinen vaikutelma. Värejä tulee sommitella siten, että niiden suhdetta tarkastellaan, sillä värin luonne ja vaikutus määräytyy sen asemasta muihin käytettyihin väreihin. Väriä tulee tarkastella suhteessa ympäristöönsä. Värien nimiä ja sävyjä tulkitaan persoonallisesti. Toiselle sininen saattaa tarkoittaa myös vaaleansinistä ja toiselle vain syvän sinistä. (Itten 2004, 91; Rihlama 1997, 108.)

Väritutkimuksessa värikäsitykset voidaan jakaa kahteen pääluokkaan: fysikaaliseen eli ainekeskeiseen ja inhimilliseen eli havaintokeskeiseen. Väritutkimus on monitiedettä, sillä sitä tutkitaan fysiikan, psykologian, lääketieteen, kemian ja tietojenkäsittelyn yhteydessä. Tässä kappaleessa luetellaan värien vaikutuksia, joilla voi olla merkitystä oppimisen ja opettamiseen. Rajoitun luettelemaan vaikutukset, joten en perehdy värien vaikutusten tutkimuksen perusteisiin, jotka löytyvät muun muassa psykologiasta. Vaikutukset on kerätty lähdekirjallisuudesta, jonka olen valinnut kriittisesti. (Huttunen 2005 17, 46.)

Keltainen on loistava, kirkas, lähinnä valoa oleva, laajentava ja ulospäin sädehtivä. Keltaista ei tulisi käyttää värikylläisinä laajoina pintoina vaan valkoisella laimennettuna, jotta sen voimakkuuden ärsykkeet laimenevat. Keltainen luo vapautta ja ongelmattomuutta sekä helpottaa ihmisten sosiaalista vuorovaikutusta. Keltainen on myös elämän ja energisyyden väri, joka vaikuttaa ihmisen älyllisiin toimintoihin, josta johtuen kirjastot suosivat keltaista väriä sisustuksessa. (Jurvélius 1988, 92, 97; Rihlama 1997, 108.)

Oranssi on voimakkaasti lämmittävä, kohti tuleva ja vaikuttaa suurentavasti. Oranssi on myös juhlallinen. Oranssin avoin lämpö on elinympäristössä kaikenikäisille hyväksi esimerkiksi puupintoina. Laajana pintana oranssi on ahdistava ja hyökkäävä, jolloin se häiritsee sisäistä tasapainoa. Oranssin vaikuttaessa ajan kulkua yliarvioidaan ja melun haitat ylikorostuvat. (Wetzer 2000, 92; Rihlama 1997, 108.)

Punainen herättää aistit, ja on ensimmäinen väri, joka huomataan. Se on värinä voimakkaan kiihottava. Punainen lähestyy katsojaa ja saattaa myös ärsyttää ja järkyttää väärässä ympäristössä. Punaisessa tilassa aika tuntuu kuluvan nopeammin. Punainen antaa hyvän ilmapiirin ideoiden syntymiselle, mutta ei niiden jatkojalostamiselle. Punaisessa on keltaisen ulospäin suuntautuva voima ja sinisen sisäänpäin kääntyvä voima samanvertaisena. Vallan ja voiman väri se on tietävästi jokaisessa kulttuurissa. (Wetzer 2000, 91; Heikkinen ym. 2011, 36–37; Jurvélius 1988, 97; Rihlama 1997, 109.)

Purppura on arvoituksellinen, sillä jotkut kokevat sen rauhoittavana ja toiset hämmentävänä tai epämiellyttävänä. Värin luonteessa on jotakin hyvin ylhäistä. (Rihlama 1997, 109.)

Violetti on tumma syvälle sisimpään tunkeutuva väri, jota kuvastaa mystillisuus, juhlallisuus, surumielisyys ja orastava toivo. Voimakkaana violetti voi aiheuttaa aggressiivisuutta ja levottomuutta. Tilaan violetti vaikuttaa sulkevasti sekä lähentävästi. Esineissä violetti vaikuttaa kokoa pienentävästi. Violetti korostaa ääniärsykeitä. Vaaleassa violetissa on lumoavuutta, tuoksua ja huumaa. Hillittynä sävynä violetti tyynnyttää mielialaa ja viilentää. (Rihlama 1997, 109; Wezer 2000, 95.)

Sinivioletti luo vakavuutta, syvällistä ajattelua sekä yhteydentunnetta maailmakaikkeuteen. (Rihlama 1997, 109; Wezer 2000, 95.)

Sininen on sisäänpäin kääntyvä väri, joka saa henkiset taakat tuntumaan kevyemmiltä, siten se on vastaanottavaa ja antaa mielenrauhaa. Sininen rauhoittaa, viilentää, etäännyttää ja avartaa tilaa. Sinisen vaikuttaessa aikaa aliarvioidaan. Sininen on pakeneva väri, joten se koetaan kaukaiseksi ja keveäksi. Vihreän tavoin sininen pienentää tilan meluhaittoja. Sinisen myönteiset vaikutukset sisältyvät lähinnä vaaleisiin taivaan sinisiin sävyihin. Sininen soveltuu ideoitten kehittelyyn ja mietiskelyyn. Sinisen täydellinen puuttuminen tilasta aiheuttaa hengitysilman puuttumiseen rinnastettavan tunteen. Sininen antaa lempeän ja kaihoisan aistimuksen. (Jurvélius 1988, 97; Rihlama 1997, 109; Wezer 2000, 94.)

Turkoosi on herkkä, rauhoittava, etäisyyttä luova. Ihminen voi kokea sen ystävällisenä ja rentouttavana. Sovittelevan ja rauhallisen luonteensa vuoksi vaalea turkoosi on hyvä ympäristö neuvotteluille. (Rihlama 1997, 109; Wezer 2000, 94.)

Vihreä väri ilmentää elämää, kasvua, hedelmällisyyttä ja nuoruutta. Se on ihanteellinen ympäristö istumatyöhön, keskittymiselle ja mietiskelylle. Vihreä vaikuttaa rauhoittavasti ja se virkistää ja tyynnyttää. Vihreä ei rasita silmiä, kuten monet muut värit. Sairaalat suosivat vihreää värimaailmaa. Hieman turkoosiin taitettuna se on opetustyössä hyvää tekevä taustaväri, kuten liitutaulut. Kellertävään vivahtavana vihreä voi olla kuvottava. Luonnossa esiintyvät vihreän sävyt korvaavat luontoa ja sen olemusta sisätiloissa. Tummanvihreä kuvastaa turvallisuutta ja varmuutta. Vaaleanvihreässä on rauhaisaa sydämellisyyttä. Vihreä vaikuttaa ylipäätään rauhoittavasti, (Jurvélius 1988, 97; Rihlama 1997, 110.)

Valkoinen on lähellä valoa, mutta ei lämpöä. Valkoinen jättää tilan keveäksi, avoimeksi ja avaraksi, mutta isona pintana kylmäksi. Valkoinen altistaa tilan meluhaitoille. Valkoinen on hyvä tausta värikkäille kalusteille, ja se on neutraali. Esineissä valkoinen vaikuttaa suurentavasti, mutta antaa esineen painosta todellisuutta kevyemmän mielikuvan. Valkoisella ei ole vaikutusta ajan kulun tunteeseen. Valkoinen kirkastaa muita värejä. Valkoinen on puhdas niin aineellisesti kuin henkisesti. (Jurvélius 1988, 97; Rihlama 1997, 110; Wezer 2000, 95.)

Musta on länsimaisessa kulttuurissa surun ja pimeyden väri. Musta pienentää tilaa, kuten muutkin tummat värit. Mustan rinnalla muut värit kirkastuvat. Mustan vaikutuksesta aika tuntuu pysähtyneen ja äänet vaimenevat. Esineissä musta korostaa painontunnetta ja sillä on esinettä pienentävä vaikutus. Mustalla ei voi ilmaista elävää, mutta se kuvastaa henkisyttä. Musta henkistää valkoisen. Tästä esimerkkinä on mustavalkoinen taide. Musta on myös arvovallan väri esimerkiksi pukeutumisessa. (Jurvélius 1988, 97; Rihlama 1997, 109; Wetzer 2000, 95.)

Ruskea on melko neutraali ja sitä voi muodostaa tumman tai vaalean taustan kaikenvärisuille esineille tai kalusteille. Ruskea voi näyttää arkiselta ja maanläheiseltä. Ruskeaa on lattian värinä käytetty paljon. Tummanruskea ympäristö on turvallinen, mutta se voi ahdistaa avaruutta kaipaavaa. Suurena pintana ruskea on masentava, mutta aitona puuna ruskea väri toimii suurissakin pinnoissa hyvin. (Rihlama 1997, 109–110.)

Harmaa on arkinen, passivoiva ja masentava väri, joka huokuu välinpitämättömyyttä ja kylmä-kiskoisuutta. Väreille se muodostaa tasapuolisen neutraalin tarkastelutaustan. (Rihlama 1997, 110.)

6 POHDINTA

Kehittämishanke on tuottanut tietoa esteettisen oppimisympäristön merkityksestä, ja tätä tietoa voidaan käyttää hyväksi esteettisiä oppimisympäristöjä suunniteltaessa ja toteutettaessa. Esteettisellä oppimisympäristöllä on vaikutusta oppimiseen, oppimistuloksiin, oppimisen mielekkyyteen, sosiaalisuuteen ja vuorovaikutukseen. Esteettisen oppimisympäristön monipuolinen hyöty otetaan todennäköisesti tulevaisuudessa huomioon laajasti erilaisissa pedagogisissa sovellutuksissa.

Kehittämishankkeen lopussa on liitteenä laaja kuvaesitys. Kuvat ovat esimerkkejä hyvistä esteettisistä oppimisympäristöistä. Kuvateksteissä olen nostanut esiin esteettisen oppimisympäristön näkökulmia. Kaikki esimerkkikuvat ovat sovellettavissa lähes minkä tahansa oppilaitoksen oppimisympäristöksi.

Kehittämishankkeen luotettavuutta arvioitaessa keskeistä on lähdekriittisyys. Lähdeaineistoksi valitsin kvaliteetiltaan tieteellisiä julkaisuja, oppikirjoja, arvostettujen lehtien artikkeleita ja luotettavia internetlähteitä. Hankkeen sisältämät käsitteet olen pyrkinyt selittämään johdonmukaisesti eri sivistyssanakirjoja apuna käyttäen. Käsitteistä esimerkiksi antroposofian olen määritellyt tutustumalla Antroposofisen liiton omaan määrittelyyn, koska sivistyssanakirjojen osalta määrittely oli mielestäni liian suurpiirteinen tai luokitteleva.

Tulevaisuudessa oppimisympäristöjen tulisi olla oppimista monipuolisesti kehittäviä esteettisiä ympäristöjä. Käyttäjälähtöisyyden tulisi ohjata suunnittelua ja opettajien ja suunnittelijoiden tulisi tehdä yhteistyötä kokonaisvaltaisesti esteettisten, innostavien ja hyvien oppimisympäristöjen kehittämiseksi. Myös opiskelijat voidaan ottaa mukaan suunnitteluprosessiin soveltuvin osin. Koulurakennuksen saneerauksen tai uudisrakentamisen suunnittelijan valinta on keskeistä hyvän ja onnistuneen lopputuloksen kannalta. Suunnittelijan tulee paneutua pedagogisiin näkemyksiin tilan, värin, muotojen ja niiden keskinäisten suhteiden vaikutukseen onnistuneen esteettisen kokonaisuuden luomiseksi. Esteettinen ympäristö vaikuttaa tilojen käyttäjien hyvinvointiin ja oppilaiden oppimistuloksiin. Hyvin suunniteltu esteettinen tila lisää oppilaiden koulumyönteisyyttä ja -menestystä. Hyvä esteettinen oppimisympäristö saavuttaa oppimisen kannalta tavoiteltuja vaikutuksia ja elämyksiä, jotka ovat enemmän

kuin pelkää viihtymistä, sillä ne ovat monipuolisesti eri aistein koettavissa. Oppiminen on ongelman ratkaisemista, jota luovuus ruokkii ja luovuutta ruokkii esteettinen aistielämyksiä tarjoava ympäristö. Oppimiseen liittyy sisäisen työn tekemistä ja uskaltautumista. Orientoitumistaidot ovat omien kokemusten ja tunnetilojen suhteuttamista uusiin asioihin. Hyvä esteettinen oppimisympäristö on tavoittelun arvoinen!

LÄHTEET

Anttila, P. 2006. Tutkiva toiminta ja ilmaisuus, teos, tekeminen. Hamina: Akatiimi Oy.

Askovaara, S. & Maunonen-Eskelinen I. Artikkelit: Ajatus liikkuu – iloa oppimiseen! 2013. Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Luettu 30.9.2013.
<http://oppimateriaalit.jamk.fi/ajatusliikkuu/oppimisen-iloa-tukeva-oppimisymparisto/>.

Ahoniemi, A. 1989. Sivistyssanakirja. Falun: Weilin + Göös.

Bonsdorff, P. 2009. Taiteilija ja lapsi esteettisinä toimijoina. Synteesi – Taiteidenvälisen tutkimuksen aikakauslehti. 1/2009, 4–15.

Bransford, J. & Brown A. & Rodney R. (toim.). 2004. Miten opimme – Aivot, mieli, kokemus ja koulu. Juva: Wsoy.

Dilts, R. 1997. Muuttavat ajatukset. Uskomusjärjestelmien muuttamien NLP:llä, Jyväskylä: Gummerus.

Duodecim. 2011. Tutkimus: Lapset aktivoitava pois tv:n äärestä jo esikouluikässä. Helsingin sanomat. 14.11.2011.

EMMA. 2014. Espoon modernin taiteen museon lehti. Kevät 2014. Emma: Lönnberg Painot Oy.

EMMA. 2014. Rudolf Steiner. Arjen muotoilija. Emma: Lönnberg Painot Oy & Promo 2014.

Hacklin, S. & Hotanen J. & Yli-Tepsa H. 2011. Merleau-Ponty, Maurice. Luettu 27.2.2014. <http://filosofia.fi/node/5915>.

Hansen, W., 1967. Käytä oikein värejä. Helsinki: Tammi.

Hillilä M. & Rähä P. (toim.) 2009. Samalta viivalta 3. Kasvatusalan valintayhteistyöhankkeen (vakava) kirjallisen kokeen aineisto 2009. Juva: PS-kustannus.

Hiltunen S. & Kiviaho M. & Vikeväiven-Tervonen L. 2003. NLP Perusteet. Tampere: Juvenes.

Holmberg P. 2011. taide ja luova luonto – Goethen taideteorian luonnonfilosofinen perusta. Estetiikan pro gradu-tutkielma. Helsinki: Helsingin yliopisto.

Holmberg P. 2009. Rudolf Steinerein goetheanistinen estetiikka. Estetiikan kandidaatin-tutkielma. Helsinki: Helsingin yliopisto.

Huttunen M. 2005. Värät pintaa syvemältä. Helsinki: WSOY.

Heikkinen, K., Kortela, M., Puttonen M. & Riikonen, P. 2011. Monitieteinen väriekstra. Tiede-lehti. 11/2011, 29–40.

Itkonen M. 1999. Esteettinen kasvatus – Filosofisia lähtökohtia. Jyväskylä: Gummerus.

- Itkonen T. 2002. Uusi kielikeidas. Helsinki. Tammi:
- Itten J. 2004. Värit taiteessa. Helsinki: Kustannus Oy taide.
- Jantunen T. & Haapaniemi R. 2013. Iloa kouluun – Avaimia kouluviihtyvyyteen. Juva: PS-kustannus.
- Johansson H. 2009. Taidehistoria, Merleau-Ponty ja taiteen tilallinen käänne. Synteesi – Taiteidenvälisen tutkimuksen aikakauslehti. 1/2009, 40–52.
- Jurvélius N. 1988. Taide kasvattaa. Porvoo: Wsoy.
- Juusola M. 2014. Tutkimus: Yli viisi tuntia ruudun ääressä voi aiheuttaa nuorelle masennusta. Helsingin sanomat. 7.3.2014.
- Kalli P. 2013. 2000-LUVUN AIKUISOPETTAJA – erilaistuva ammattirooli ja muuttuva oppimisympäristö. Tampereen ammattikorkeakoulu. Luettu 21.10.2013. <http://home.tamk.fi/~pkalli/aikuisopettaja.htm>.
- Kielitoimiston sanakirja. 2006. Jyväskylä: Gummerus.
- Kosonen U. 1998. Koulumuistoja naiseksi kasvamisesta. Jyväskylä: Kopijyvä Oy.
- Lönnroth L-M. 2014. Essee: Oma kasvu steinerpedagogiseen ajatteluun. Seinäjoki: Etelä-Pohjanmaan kesäyliopisto.
- Manninen J. & Burman A. & Koivunen A. & Kuittinen E. & Luukannel S. & Passi S. & Särkkä H. 2007. Oppimista tukevat ympäristöt – Johdatus oppimisympäristöajatteluun. Vammala: Opetushallitus.
- Merleau-Ponty M. 1999 (1945). *Phénoménologie de la perception*. Collection tel: Éditions Grallimard.
- Niemelä K. 2014. Jos oppilaat meluavat, vika voi olla opettajassa. Helsingin sanomat. 8.3.2014.
- Nykysuomen käyttötieto. 1996. Keuruu: Otava.
- O'Connor, J. & Seymour, J Training. 1994. *NLP, Neuro-Linguistic Programming Skills for Manages Trainers and Communicators*. London, UK: Thorsons.
- O'Connor, J. & Mcbermott, I. 1998. *NLP:n aakkoset*. Jyväskylä: Gummerus.
- Opetussuunnitelma. 2013. Ammatillinen opettajankoulutus, Tampereen ammattikorkeakoulu. Ammatillinen opettajakorkeakoulu TAOKK. Luettu 14.3.2014. [http://www.tamk.fi/cms/hakumm.nsf/lupgraphics/TAOKK_OPS_2013_nettiin.pdf/\\$file/TAOKK_OPS_2013_nettiin.pdf](http://www.tamk.fi/cms/hakumm.nsf/lupgraphics/TAOKK_OPS_2013_nettiin.pdf/$file/TAOKK_OPS_2013_nettiin.pdf)
- Oppimisympäristöjen kehittäminen. 2014 Oppia ikä kaikki! Luettu 14.3.2014. <http://www.oppiminen.fi/oppimisymparistojen-kehittaminen/>

- Paalasmaa J. 2009. Omassa rytmissä – Steinerkoulun idea ja käytännön sovellukset. Juva: PS-kustannus.
- Paalasmaa J. 2013. Kuka oli Rudolf Steiner? Luettu 3.3.2014. <http://www.steinerkasvatus.fi/index.php?page=rudolfsteiner>
- Ranne K. 2009. Neurolingvistisen ohjelmoinnin soveltaminen aikuiskasvatuksessa. Opettajakoulutuksen kehittämishanke. Tampereen ammattikorkeakoulu.
- Rekiaro I. & Rekiaro P. & Nurmi T. 2007. Sivistyssanat. Jyväskylä: Gummerus
- Rihloma S. 2000. Valaistus ja värit sisustussuunnittelussa. Hämeenlinna: Rakennustieto Oy
- Rihloma S. 1997. Värioppi. Tampere: Rakennustieto Oy
- Rihloma S. 1993. Värit ja kuviot ympäristövaikuttajina. Vantaa: Tikkurila Oy
- Silander P., Ryymin E. ja Mattila P. (toim). 2012. Tietoyhteiskuntakehityksen strateginen johtajuus kouluissa ja opetustoimessa, Helsingin kaupungin opetusviraston mediakeskus, OSUKE-hanke Opetushallituksen rahoittama oppimisympäristön kehittämishanke. Luettu 24.9.2013. Staroffset: Innocorp Oy. Verkko-versio: ISBN 978-952-272-214-0.
- Steiner R. 2014 (1920). Ihmisen kaksitoista aistia suhteessa imaginaatioon ja intuitioon (suom. Risto Suurla). Lähde vielä julkaisematon ja suomentajan hallussa.
- Steiner, R. 1984 (1888). Goethe uuden estetiikan isänä sekä koomisuudesta ja sen yhteydestä taiteeseen ja elämään (Suom. Matti Kuusela). Helsinki: Suomen antroposofinen liitto.
- Steiner, R. 1977. Johdatus maailman ja ihmisen henkiseen tiedostamiseen. Helsinki: Tammi.
- Steiner R. 1988 (1923). Pedagogiikka ja taide. Tampere: Tammes Ry.
- Steiner 1985 (1894). Vapauden filosofia (suom. Reijo Wilenius). Jyväskylässä: Gummerus.
- Suomen antroposofinen liitto. 2014. Yleisesittely. Luettu 27.2.2014. <http://www.antropos.fi/?p=yleisesittely>
- Tapolan kyläyhteisö. 2014. Luettu 3.3.2014. <http://www.tapola-camphill.net/Camphill.110.0.html?&L=54>
- Tarmio H. & Tarmio J. 1988. Sanankäytön pikkujättiläinen. WSOY: Porvoo.
- Toivonen, V-M. & Kiviaho, M. 1998. Tässä suhteessa. Erilaisuus, yhteys ja yhteisö – NLP vuorovaikutuskirja. Jyväskylä: Gummerus.
- Valpola, V. 2000. Suuri sivistyssanakirja. Juva: WSOY.

Vihavainen S. & Lehtinen T. 2013. Artikkel: Istumista halutaan vähentää kouluissa ja työpaikoilla. verkkoversio, Helsingin Sanomat. Luettu 21.11.2013.
<http://www.hs.fi/kotimaa/Istumista+halutaan+vähentää+kouluissa+ja+työpaikolla/a1381635499006>.

Vilka, H. & Airaksinen T. 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Helsinki: Tammi.

Wetzer H. 2000. Värivaaka. Helsinki: Kustannusyhtiö Tammi.

Wilenius, R. 1978. Ihminen, luonto ja tekniikka – Filosofisia yleisopintoja 1. Jyväskylä: Gummerus.

ESTEETTINEN OPPIMISYMPÄRISTÖN MERKITYS
Liina-Maaria Lönnroth

Kuvia oppimisympäristöistä

<i>Arkkitehtuuri.....</i>	<i>41</i>
<i>Aula.....</i>	<i>44</i>
<i>Käytävä.....</i>	<i>46</i>
<i>Ruokasali.....</i>	<i>48</i>
<i>Luokka- ja ryhmätila.....</i>	<i>49</i>
<i>Ikkuna.....</i>	<i>52</i>
<i>Ovi.....</i>	<i>54</i>
<i>Valaisimet.....</i>	<i>55</i>
<i>Lähiympäristö.....</i>	<i>57</i>

Arkkitehtuuri

Kuva edustaa häiriötöntä näkökulmaa, jossa värit ja arkkitehtuuri ovat neutraaleja.

Esimerkissä värikäs, jopa räikeä ulkomaalaus ja mielenkiintoiset palkistoratkaisut.

Kuva: Liina-Maaria Lönnroth

Esimerkissä yhdistellään erilaisia muotoja ja kulmia mielenkiintoisesti.

Kuva: Liina-Maaria Lönnroth

Ikkunaruudut ovat eri korkeudella.

Moniulotteisen muotoinen rakennus.

Aula

Värikkäät aulatilat ovat mielenkiintoisia ja taideteos antaa tilaan esteettisyyttä.

Häiriötön, avara aulatila, jossa näkyvät kauniisti puupalkistot.

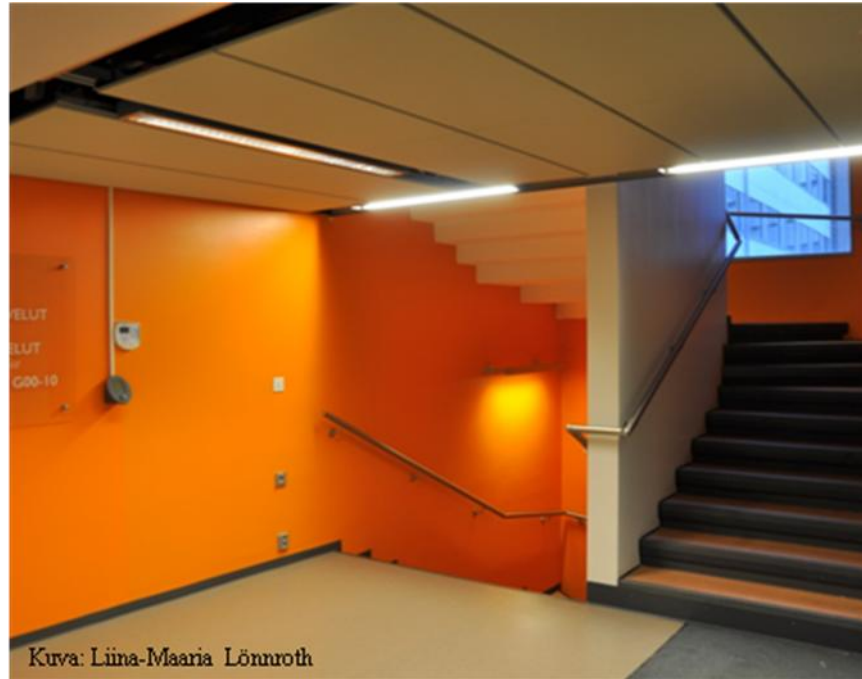
Kuvat: Liina-Maaria Lönnroth

Aulatilassa on tunnelmallinen takka.

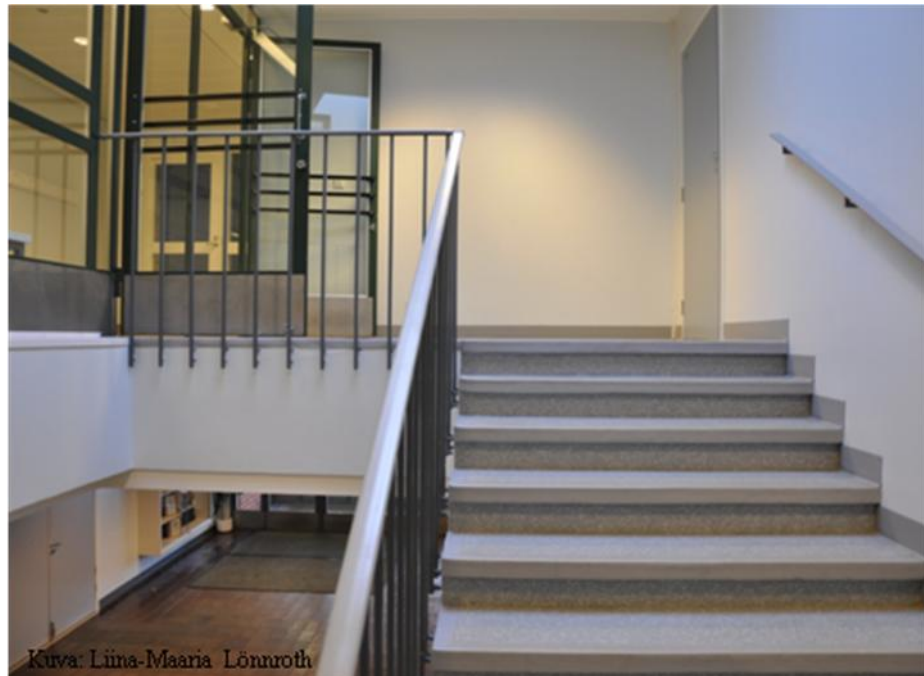

Suurista ikkunoista tulvii luonnonvaloa.

Käytävä

Kullankeltainen väri luo rappukäytävään lämpöä.

Esimerkki häiriöttömästä ja neutraalista rappukäytävästä.

Kauniinkeltainen seinä ja kauniit ovet.

Ikkunaseinä antaa käytävään tilan tuntua.

Kaartuva käytävä ja kepeästi roikkuvat pallovalaisimet. Häiriötön- ja neutraalikäytävä.

Ruokasali

Kuva: Liina-Maaria Lönnroth

Neutraalia ruokailuryhmää piristävät kellanvihreät liinat.

Kuva: Liina-Maaria Lönnroth

Seinällä on melua vaimentava huopaneliöistä koottu seinävaate.

Luokka- ja ryhmätila

Sininen seinäke ja -verho tuovat muuten häiriöttömään tilaan väriä.

Pulpetiton luokkahuone, jossa opiskellaan puisilla penkeillä.

Kuva: Liina-Msaria Lönruoth

Penkkien päällä voi harjoitella tasapainoilua kävelemällä niitä pitkin.

Kuvat: Liina-Msaria Lönruoth

Luokkatilassa on puiset pulpetit ja viherkasveja ikkunoilla.

Verhoilla väriä ja lämpöä tilaan.

Kaunis nurkkaus esimerkiksi ryhmätyöskentelyyn.

Tila on kaunis ja harmoninen kokonaisuus.

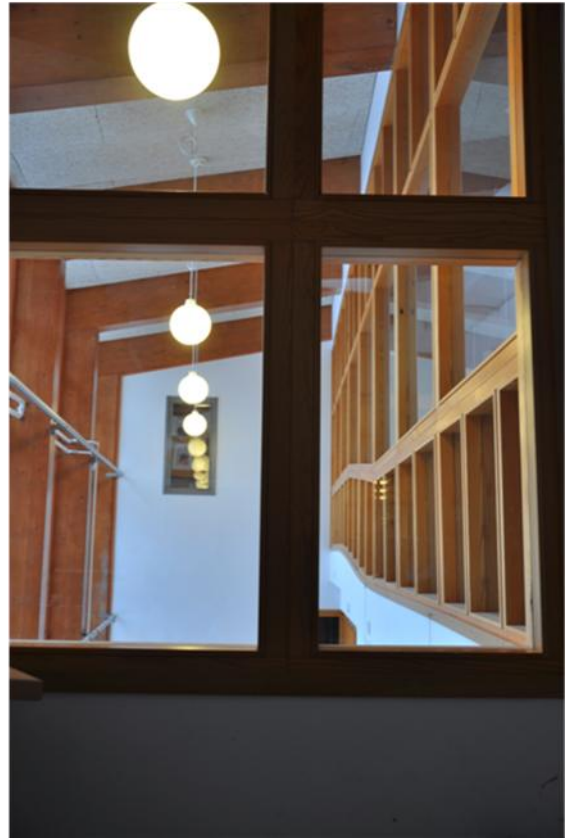
Ikkuna

Kunis näkymä ulos luontoon.

Viherkasvit tuovat elävyyttä.

Värikästä lasia ja yksityiskohtia ikkunoissa.

Ikkunoita sisätilojen väliseininä.

Kaunis ja kodikas ikkuna.

Ovi

Häiriötön ja valoisa sisäänkäynti.

Taiteellinen oviaukko.

Ovi on koristeltu lasisin yksityiskohdin.

Puun oma väri on lämmin ja miellyttävä.

Valaisimet

Häiriötön valaisin on muodoltaan miellyttävä.

Suuret keveät paperipallot ovat yksinkertaiset ja kauniit.

Valaisimella voi luoda kauniin ja miellyttävän tunnelman.

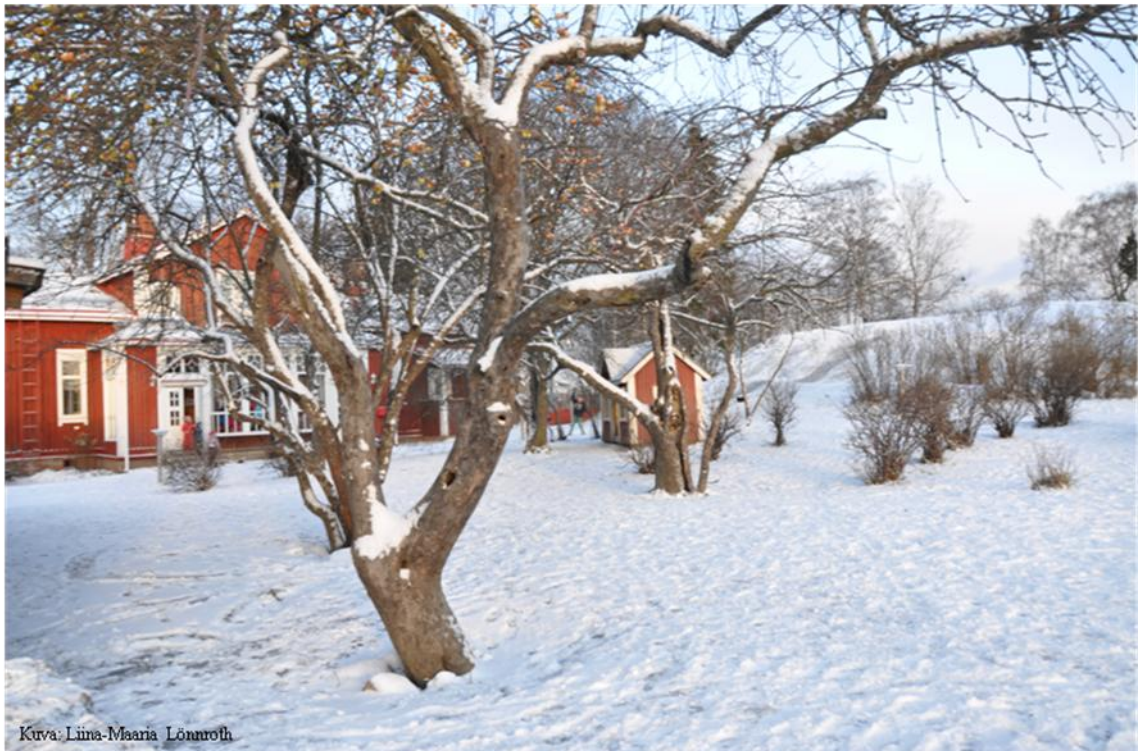

Pehmeä valo.

Lähiympäristö

Häiriötön ja avara ympäristö.

Kodikas pihapiiri ja puutarha.

Kuva: Liina-Maaria Lönnroth

Mielenkiintoinen varistorakennus ja leikkikatos.

Kuva: Tiia Pirttimäki

Inspiroiva paikka esimerkiksi lukemiseen ja ideointiin.

Vihreä maja on osa puutarhan istutuksia.

Luonto on ajatustemme kehto.